

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

RADİKAL İSLAMCI SÖYLEMİN DERGİLERDE YANSIMASI
ŞÛRA, TEVHİD VE HİCRET ÖRNEĞİ

SEVGİ TUFAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. İBRAHİM YENEN

OCAK - 2023
KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Sevgi TUFAN

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****RADİKAL İSLAMCI SÖYLEMİN DERGİLERDE YANSIMASI: ŞÛRA,
TEVHİD VE HİCRET ÖRNEĞİ****SEVGİ TUFAN****KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI****DANIŞMAN: PROF. DR. İBRAHİM YENEN**

Çalışma, genel itibariyle Türkiye’de İslamcılığın 1970-1980 yılları arasında kazandığı çeşitliliği sosyolojik bir yaklaşımdan yola çıkarak anlamaya dairdir. Büyük bir paradigma değişimi olan modernleşmeyle birlikte sosyal hayatta ortaya çıkan soru ve sorunlara İslamiyet’e uygun bir cevap üretme çabası içine girmiş kişi ve grupların oluşturduğu birbirinden farklı söylem alanları mevcuttur. Özel olarak bu çalışmada, İslamcı düşüncenin radikalleşmesindeki etkisini kavramak amacıyla Şûra, Tevhid ve Hicret dergilerinin benimsediği radikal İslamcı söylem “şeriat”, “kavmiyetçilik” ve “rejim” kavramları çerçevesinde söylem analizine tabi tutulmuştur. Söz konusu dergilerin dönemi içinde farkı ortaya koyularak İslamcı düşüncenin teşekkülünde taşıdığı öneme dikkat çekilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Toplumsal hareketler, İslamcılık, Dergicilik, Şeriat, Rejim, Kavmiyetçilik

Ocak 2023, 90 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****REFLECTION OF RADICAL ISLAMIST DISCOURSE IN JOURNALS: THE
EXAMPLE OF ŞURA, TEVHID AND HICRET****SEVGİ TUFAN****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND RELIGION SCIENCES****SUPERVISOR: PROF. DR. İBRAHİM YENEN**

The study is about understanding the diversity that Islamism gained in Turkey between the years 1970-1980, starting from a sociological approach. With modernization, which is a great paradigm shift, there are different discourse areas created by individuals and groups that have tried to produce an Islamic-appropriate answer to the questions and problems that arise in social life. Specifically, in this study, the radical Islamist discourse adopted by the Shura, Tevhid and Hicret Journals were subjected to discourse analysis within the framework of the concepts of "shariah", "nationalism" and "regime" in order to comprehend its effect on the radicalization of Islamist thought. By revealing the difference of the journals, attention was drawn to the importance they had in the formation of Islamist thought.

KEYWORDS: Social Movements, Journalism, Islamism, Shariah, Nationalism, Regime

January 2023, 90 Page

TEŞEKKÜR

Öncelikle, lisans yıllarımdan bu yana derslerinden ve ders dışında bize zaman ayırarak yürüttüğü felsefe ve sosyoloji okumalarından ziyadesiyle istifade ettiğim, aynı zamanda tez danışmanlığımı yapan hocam Prof. Dr. İbrahim YENEN'e katkıları ve rehberliği için müteşekkirim. Kütüphanelerinden istifade ettiğim Bilim Sanat Vakfı, Sabahattin Zaim Üniversitesi, İslami Araştırmalar Merkezine ve incelediğimiz dergilere İslamcı Dergiler Projesiyle çevrim içi erişim kolaylığı sağlayan İlmi Etüdler Merkezine teşekkür ederim. Tavsiyeleriyle katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem GÜLMEZ ve Dr. Öğr. Üyesi Hasan Ali YILMAZ'a teşekkür ederim. Tezin tamamlanmasında desteğini esirgemeyen arkadaşlarıma, hocalarıma, anneme, kardeşlerime ve son olarak canım babam Seyit Ali TUFAN'a şükranlarımı sunarım.

SEVGİ TUFAN

Sinop, 2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TAAHHÜTNAME	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	i
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ.....	ii
TABLolar DİZİNİ	iii
SİMGELEr VE KISALTMALAR DİZİNİ	iv
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Konusu, Soruları ve Sınırlılıkları	1
1.2 Literatür İncelemesi.....	2
1.3 Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri.....	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1 Toplumsal Hareketler	10
2.2 Dergicilik.....	13
2.3 İdeoloji.....	14
2.4 İslamcılık	16
2.5 İslamcı Dergicilik	18
3. DERGİLER: ŞÛRA, TEVHİD VE HİCRET	20
3.1 Şûra Dergisi: “Dergi Değil Silah”	20
3.1.1 Yayın dönemi ve yayın politikası	20
3.1.2 Şûra Dergisinde “Şeriat” Söylemi	28
3.1.3 Dergide Yer Alan Karikatürler	36
3.2 Tevhid Dergisi	39
3.2.1 Yayın dönemi ve yayın politikası	39
3.2.2 Tevhid Dergisinde “Kavmiyetçilik” Eleştirisi	41
3.2.3 Dergide Yer Alan Karikatürler	50
3.3 Hicret Dergisi: “Cemaatten Devlete”	54
3.3.1 Yayın dönemi ve yayın politikası	54
3.3.2 Hicret Dergisinde “Rejim” Karşıtlığı	58
3.3.3 Dergide Yer Alan Karikatürler	66
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	70
KAYNAKLAR	73
EK A Şûra Dergisine ait bir kapak örneği.....	77
EK B Tevhid Dergisine ait bir kapak örneği	78
EK C Hicret dergisine ait bir kapak örneği	79
EK D Yazarlar Tablosu	80
EK E Müstear İsimler Tablosu	81

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1. Şûra Dergisi 2. sayıda “Şeriat” karikatürü	36
Şekil 2. Şûra Dergisi 4.sayıda “Batı” karikatürü	37
Şekil 3. Şûra Dergisi 26. sayıda “Şeriat” karikatürü	37
Şekil 4. Şûra Dergisi 34. sayıda “Şehid” karikatürü	38
Şekil 5. Şûra Dergisi 35.sayıda “Kubbe” karikatürü.....	38
Şekil 6. Tevhid Dergisi 1. sayı “Ücretli Köleler” karikatürü	50
Şekil 7. Tevhid Dergisi 11. sayıda “İran” karikatürü	51
Şekil 8. Tevhid Dergisi 12. sayıda “ABD” karikatürü	52
Şekil 9. Tevhid Dergisi 26. sayıda “Düzen” karikatürü	52
Şekil 10. Tevhid Dergisi 28. sayıda “Hakimiyet” karikatürü	53
Şekil 11. Hicret Dergisi 3. sayıda “ABD” karikatürü	66
Şekil 13: Hicret Dergisi 7.sayıda “İşçi ve Şeriat” Karikatürü.....	66
Şekil 12. Hicret Dergisi 8. sayıda "Hükümet" karikatürü	67
Şekil 14. Hicret Dergisi 10.sayıda “İslam düşmanlığı” karikatürü	68
Şekil 15. Hicret Dergisi 3.sayı "Bozkurt" karikatürü.....	68

TABLOLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. İslamcı dergiciliği konu alan tez çalışmaları	5
Tablo 2. 1970- 1980 tarihleri arasında yayınlanan İslamcı dergiler	8
Tablo 3. İslamcı Dergiler Tasnifi	19
Tablo 4. Şûra Dergisi	20
Tablo 5. Şûra Dergisinin İçeriği	22
Tablo 6. Tevhid Dergisi	39
Tablo 7. Tevhid Dergisinin İçeriği	42
Tablo 8. Hicret Dergisi	54
Tablo 9. Hicret Dergisinin İçeriği	55
Tablo 10. Yazarlar Tablosu	80
Tablo 11. Müstear İsimle Yazan Yazarlar	81

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler

Ş1/2	: Şûra Dergisi 1.sayı 2.sayfa
T1/2	: Tevhid Dergisi 1.sayı 2.sayfa
H1/2	: Hicret Dergisi 1.sayı 2.sayfa

Kısaltmalar

AP	: Adalet Partisi
CIA	: Central Intelligence Agency
İDP	: İslamcı Dergiler Projesi
İKO	: İslami Kurtuluş Ordusu
İLEM	: İlmi Etüdler Derneği
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MSP	: Milli Selamet Partisi
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
NATO	: North Atlantic Treaty Organization

1. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Konusu, Soruları ve Sınırlılıkları

Dergicilik, henüz internetin ve televizyonun olmadığı bir ortamda farklı düşüncelerin geliştirilmesi ve yayılmasındaki en işlevsel ve önemli metodlardan biridir. Cemil Meriç'in ifadesiyle "hür tefekkürün kalesi" olan dergiler, İslamcı düşünce için matbaanın Osmanlı'ya gelişinden itibaren aktif tartışma ve mücadele alanlarındandır. İki yüzyıldır İslamcı aktörler, ideolojik eğilimlerini ve çabalarını dergilere yansıtmışlardır. İslamcı düşüncenin ifade edilmesi için verilen çaba büyük bir entelektüel birikimi beraberinde getirmektedir.

İslamcılığı tanımlamak bir zorluğu ve kısıtlılığı beraberinde getirir de çalışmanın sınırlarını tespit etmek için oldukça önemli ve gereklidir. İslamcılık, modernleşmenin tekliflerine karşı İslami teklifler sunmayı ve İslam'ın hayatın tamamına referans olmasını hedefleyen, modernist değilse bile modernliğin içinden çıkmış bir düşünce ve harekettir. Bu tanıma doğrudan uyan hareket ve düşünce biçimleri olduğu kadar zaman içinde farklılaşan düşünceler de mevcuttur.

Bu çalışma, Türkiye İslamcılığının radikal eğilimini dergiler üzerinden belli çıkarımlar yaparak incelemeyi amaçlamaktadır. Radikal İslamcılığın dergiler aracılığıyla kendini ifade biçimlerine ve bu ifade biçimlerinde "şariat", "rejim" ve "kavmiyetçilik" temalarına odaklanmaktadır.

Bu doğrultuda elinizdeki çalışmanın merkeze aldığı sorular şunlardır:

1. Şûra, Tevhid ve Hicret dergilerinin çıkış amacı ve benimsediği yayın politikası nelerdir?
2. Dergiler eleştirdikleri konular hakkında somut teklif ve önerilerde bulunmuş mudur?

3. Radikal İslamcı söylemin temelinde hangi kavramlar nasıl bir anlam çerçevesiyle kullanılmaktadır?
4. Şûra, Tevhid ve Hicret dergileri, İslamcı dergiler arasında nasıl bir konuma sahiptir?

Bu sorular Şûra, Tevhid ve Hicret dergileri bağlamında gelişen radikal İslamcı söylem alanını ortaya koymamızı sağlayacaktır. Çalışma süreç bakımından 1970-1980 dönemiyle sınırlandırılmıştır. Bu tarih aralığında yayın yapan dergiler arasından Şûra, Tevhid ve Hicret dergilerinin nasıl seçildiği Araştırma Yöntem ve Teknikleri başlığı altında ele alınacaktır. İlmi Etüdler Derneği (İLEM), yapmış olduğu İslami Dergiler Projesi (İDP) ile araştırmamızın konusunu oluşturan dergilere internet vasıtasıyla ulaşılabilmesi açısından çok büyük bir imkân sağlamıştır.

1.2 Literatür İncelemesi

Türkiye’de İslamcı düşüncenin anlaşılması çabasıyla pek çok çalışma yürütülmüştür. Bu çalışma diğerlerinden gerek yöntem gerek de kapsam bakımından farklı olsa da genelde İslamcılık özelde ise dergicilik faaliyetlerini konu alan çalışmaların çerçevesini çizmek bu farkı ortaya koymak adına önem taşımaktadır.

Yapılmış tez çalışmaları Tablo 1’de olduğu gibidir:

Yazar	Yıl	Tez Adı	Tez Türü	Konu	Üniversite	Danışman
M. Ammar KILIÇ	2016	İslamcı hâfızada 'emek' sorunu: Türkiye’de 1980-2000 arası İslamcı dergilerde sosyal adalet söylemi	Y. Lisans	Din, Sosyoloji	Marmara Üniv.	Doç. Dr. Halil AYDINA LP
Fikret TOPAL	2017	1990’lı yıllar Türk siyasi hayatında temel tartışmalar ve İslamcı	Y. Lisans	Siyasal Bilimler, Sosyoloji	Sakarya Üniv.	Yrd. Doç. Dr. Nebi MİŞ

		dergilerin yaklaşımı: Yeni Zemin, Nehir, İzlenim dergileri örneği				
Nazım MAVİŞ	2017	Türkiye'de İslamcılığın değişen siyasal dili: 1990'lı yıllarda İslamcı dergiler	Doktora	Siyasal Bilimler, Sosyoloji	Hacettepe Üniv.	Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR
Bünyamin KAYALI	2019	İslamcı dergilerde ekonomiye bakış: Büyük Doğu ve Hareket dergisi örneği	Y. Lisans	Ekonomi	Sakarya Üniv.	Dr. Öğr. Üyesi Kenan Göçer
Yunus ÖZTÜRK	2019	Yakın dönem İslamcı dergilerde millet ve ümmet kavramları: Milli Gençlik dergisi örneği	Y. Lisans	Din, Sosyoloji	Marmara Üniv.	Prof. Dr. Halil AYDINALP
Yunus Vehbi KARAMAN	2020	1990'lı yıllarda İslamcı dergilerde kapitalizm tartışmaları	Y. Lisans	Siyasal Bilimler, Sosyoloji	İstanbul Sabahattin Zaim Üniv.	Doç. Dr. Lütfi SUNAR
Fethi ÇİFTÇİ	2020	İslamcı dergilerin AK Parti'ye bakışları: İktibas, Haksöz, Umrân, Bilgi ve Düşünce dergileri (2001-2007)	Y. Lisans	Siyasal Bilimler	Mardin Artuklu Üniv.	Doç. Dr. İzzet ÇIVGIN
Ali ALTINTAŞ	2020	1990-96 yılları arasında yayımlanmış İslamcı	Y. Lisans	Din, Sosyoloji	Ankara Üniv.	Dr. Öğr. Üyesi Kurtuluş CENGİZ

		dergilerde iktisadi söylemler: Serbest piyasacı ve sosyal adaletçi eklemlenmeler				
Selin ŞAHİN	2020	Din siyaset ilişkilerine yönelik yaklaşımlar çerçevesinde Diyanet gazetesi ile İslamcı dergilerin mukayesesi	Doktor a	Siyasal Bilimler	Sakarya Üniv.	Doç Dr. Sibel AKGÜN
Bilsen UYGUR	2020	1990'lı yıllarda İslamcı dergilerde kadın kimliği tartışmaları: 'Yeni Zemin' örneği	Y. Lisans	Sosyoloji	Necmetti n Erbakan Üniv.	Prof. Dr. Mahmut Hakkı AKIN
Fadime YILDIRI M	2021	1980 sonrası İslamcı dergilerde kadın ve kadının çalışma hayatı: Kadın Kimliği Dergisi örneği	Y. Lisans	Sosyoloji	Necmetti n Erbakan Üniv.	Doç. Dr. Faruk KARAAR SLAN
Betül YALÇIN	2021	Türkiye'de İslamcılık fikrini dergiler üzerinden okumak (1960- 1980)	Doktor a	Tarih, İnkılap Tarihi	Hacettep e Üniv.	Prof. Dr. Yasemin DOĞANE R
Ebru KARAD ENİZ	2021	1980-2000 arası İslamcı dergilerde devlet tartışmaları	Y. Lisans	Siyasal Bilimler	İstanbul Üniv.	Dr. Öğr. Üyesi Ali KAYA
Şeyma AYKUT	2022	Yakın dönem İslamcı dergilerde kadın	Y. Lisans	Din, Sosyoloji	Marmara Üniv.	Prof. Dr. Halil

imajı: Mektup Dergisi örneği	AYDINA LP
---------------------------------	--------------

Tablo 1. İslamcı dergiciliği konu alan tez çalışmaları

Kılıç (2016), *İslamcı hâfızada 'emek' sorunu: Türkiye'de 1980-2000 arası İslamcı dergilerde sosyal adalet söylemi* başlıklı yüksek lisans tezinde İslamcılığın 1980 sonrasında siyasal düzen karşıtlığında somutlaşan zihinsel radikalleşme sürecini dergi yayıncılığı üzerinden incelemekte ve emek, kapitalizm, sermaye, sosyal adalet, sendikal faaliyet, grev gibi kavram ve olguların Türkiye ölçeğinde nasıl yorumladığına odaklanmıştır.

Türkiye'de İslamcılığın değişen siyasal dili: 1990'larda İslamcı Dergiler, doktora tezinde Maviş (2017), 1990'lı yıllardaki İslamcı dergiler üzerinden söylem analizi yöntemiyle İslamcılığın siyasal söyleminde meydana gelen değişimi sebep ve sonuçları ile ortaya koymuştur.

Kayalı (2019), *İslamcı dergilerde ekonomiye bakış: Büyük Doğu ve Hareket Dergisi Örneği* tezinde Necip Fazıl ve Nurettin Topçu'nun fikirlerinden hareketle Büyük Doğu ve Hareket dergisini karşılaştırmalı olarak ele alarak bu dergilerdeki iktisadi ve İslam ekonomisine dair görüşleri incelemiştir.

Yakın dönem İslamcı dergilerde millet ve ümmet kavramları: Milli Gençlik Dergisi Örneği tezinde Öztürk (2019), 1963-1979 yılları arasında Milli Gençlik dergisinde geçen “millet” ve “ümmet” kavramları üzerinden söylemde meydana gelen değişimleri incelemiş ve her kavram için farklı iki anlamın söz konusu olduğunu tespit etmiştir.

Türkiye'de İslamcılık fikrini dergiler üzerinden okumak (1960- 1980), doktora tezinde Yalçın (2012), 1960-1980 yılları arasında Türkiye'de yayınlanmış dergiler üzerinden belirli temalar çerçevesinde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kadar yaşanan yapısal dönüşümlerle birlikte İslamcılık düşüncesinin seyrini genel bir yaklaşımla ele almıştır.

Bu çalışmaların çoğu 1980 sonrasını ele alırken Şûra, Tevhid ve Hicret dergileriyle ilgili yer yer kısa açıklamalar dışında kapsamlı bir incelemeye rastlanılmamıştır.

Çalışmamız, Türkiye’de İslamcı düşüncedeki kırılma noktalarının ve radikal eğilimin anlaşılması açısından literatüre katkı sağlayacaktır.

1.3 Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Bu tez, konusu itibariyle yorumlayıcı yaklaşımı ve nitel araştırma yöntemini esas almaktadır. Araştırmanın benimsediği yaklaşım araştırmacının sosyal gerçekliği anlama biçimini doğrudan etkiler. Sosyal bilimlerde kuramlar kesin sınırlandırmalara, tanımlara sahip olmamakla birlikte birbirleriyle birçok şekilde bağlantılı felsefi varsayımlardır. Yorumlayıcı geleneğin sahip olduğu temel varsayım; gerçekliğin sosyal olarak oluştuğu, değişkenlerin basit değil karmaşık bir yapıya sahip olduğu ve sürekli değişime tabi olduğudur (Glesne, 2015, s. 11).

Sosyal bilimlerde, içinde bulunduğumuz sosyal yapıları açıklayan görece sabit örüntüleri ve uygulamaları ölçmek hedeflendiğinde nicel veri toplama yöntemleri kullanılırken daha derin bir anlayışa ulaşmak gerektiğinde bu örüntülerin altında yatan tercih ve anlamı bulmak için nitel metotlar kullanılır (Berg & Lune, 2019, s. 13). Nicel araştırmacılar pozitivist yaklaşımdan hareketle değişkenleri kesin olarak ölçmeyi ve nedensel açıklamalara ulaşmayı amaçlamaktadırlar. Nitel araştırmacılar ise yorumlayıcı yaklaşımdan hareketle toplumsal olaylara tarihsel bağlam içinde özgün yorumlar geliştirmeyi amaçlamaktadırlar (Neuman, 2014, s. 224). Nitel araştırmalarda veriler mülakat, gözlem ve doküman yoluyla toplanır. Doküman incelemesinde toplanan veriler araştırmacıya hazır olarak sunulması sebebiyle mülakat ve gözlem tekniklerine göre daha kullanışlıdır (Crewell & Crewell, 2021, s. 185-187). Araştırma boyunca nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme tekniğiyle toplanan veriler üzerinde söylem analizi kullanılacaktır.

Söylem analizi, klasik epistemolojiden farklı olarak gerçekliğin bir söylem içinde inşa edildiğini ifade etmiştir. Buna göre gerçekliği anlamak için söylemin incelenmesi gerekir. Bu inceleme sadece metin odaklı yüzeysel inceleme değildir. Metnin yazıldığı kültürel yapıyla birlikte bir bütün olarak anlamlandırılmasıdır. Zira söylem sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel alanlar gibi toplumsal hayatın diğer yönlerinden bağımsız olarak düşünülemez (Oğuz, 2008, s. 53).

Söylem analizinin nesnesi, sözlü, yazılı ve yazılı olmayan metinlerdir. Burada ana hedef anlamlandırma veya yorumlamadır. Söylem analizinde bilinmeyeni ortaya çıkarma, sorgulama ya da aydınlatma amacıyla hareket etmez; analizler, refleksif bilgiyi kullanışlı hale getirmek için oldukça verimlidir. Bununla birlikte yorum gücünü geliştirme ve genişletme açısından da etkilidir (Sözen, 1999, s. 161).

Örneklem büyüklüğünün söylem analizinde önemi yoktur, çünkü analizde asıl önemli olan az sayıda ve kapsamlı dilsel malzeme ürünleridir. Geniş bir örneklem, analizin yapılmasını olanaksız kıldığı gibi, araştırma sonuçlarına herhangi bir katkı sağlamaz. Söylem analizi sayı odaklı olmayan bunun yerine dil, dilin kullanım biçimleri ve amaçlarına yönelik yürütülen bir nitel araştırma yöntemidir (Çelik & Ekşi, 2008, s. 110).

Ele aldığımız dergilerin sahip olduğu söylemin nasıl başka metinleri inşa ettiğini aynı zamanda bu metinlerin bir araya gelerek nasıl belli bir bakış açısını ve bir söylemi oluşturduğunu anlamak için söylem analizi önemlidir.

Araştırmamızda İslamcı Dergiler Projesinin online veri tabanı kullanılarak 1970-1980 yılları arasında Türkiye’de 37 İslamcı derginin yayınlandığı tespit edilmiştir. Daha sonra söz konusu dergileri yayına başlama tarihi ve bitiş tarihini 1970-1980 dönemiyle sınırlandırdığımızda geriye 18 dergi kalmıştır. Dergilerin yayın yılları, kaç sayı yayınlandığı, Tablo 2’de verilmiştir.

	Dergi Adı	Dönem	Toplam Sayı
1	Adımlar	1970-1972	24
2	Akıncı Güç	1979	8
3	Akıncılar	1979-1980	12
4	Çatı	1975-1978	30
5	Düşünce	1976-1979	36
6	Gerçeğe İşaret	1976-1977	3
7	Hicret	1979-1980	21
8	İslami Hareket	1978-1980	31
9	Nesil	1976-1980	48
10	Râyet	1979-1980	4
11	Şadırvan	1976-1980	18
12	Şûra	1978	41
13	Tebliğ	1979-1980	36
14	Tevhid	1978-1979	32

15	Tomurcuk	1978-1980	21
16	Vesika	1975-1977	31
17	Yeni Sanat	1973-1975	10
18	Yeniden Millî Mücadele	1970-1980	528

Tablo 2. 1970- 1980 tarihleri arasında yayınlanan İslamcı dergiler

Türkiye’de 1970-1980 yılları aralığında neşredilen 18 İslamcı dergiden amaçlı örneklem yoluyla dönemi için temsil kabiliyeti ve söylemsel etkisinin güçlü olduğu düşünülen ve radikal yönelimli olan Şûra, Tevhid, Hicret ve Rayet Dergileri seçilmiştir. Seçilen dergilerin birbirlerinden bağımsız dergiler olmaması ve aynı kabullere sahip olmaları, aynı kavramsal dili kullanmaları söylemsel bir alan bulmamıza imkân vermiştir. Bu söylem alanının tespit edilmesinde ve anlaşılmasında araştırmaya yeni bir boyut kazandıran karikatürler de araştırmaya dahil edilmiştir. Ancak Rayet dergisi hiçbir baskısına ulaşamadığımız için bu kapsamın dışında kalmıştır. Sonuç olarak araştırma kapsamında toplamda 91 sayı ile Şûra, Tevhid, Hicret Dergileri baştan sona taranmıştır.

Çalışmamızın sınırlılıklarından biri olan “radikal/radikalizm” kavramı Türk Dil Kurumunun güncel sözlüğünde “köktenci/köktencilik” kelimesiyle karşılık bulmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2022). Köktencilik aslında “Fundamentalizm” ile aynı anlamı taşımaktadır. Köktencilik/Fundamentalizmin radikalizmle benzer tarafları bulunsa da aynı şeyi ifade etmemektedir. Radikalizm “yönetimde, politikada, toplumsal değerlerde hatta ekonomide geniş kapsamlı ve hızlı bir köklü değişimi/dönüşümü planlayan ideolojileri sıfatlayan bir terimdir.” (Büyükkara, 2016, s. 254). Yani radikal hareketler, siyasi bilinçle birlikte bir dönüştürme amacına ve mevcut sisteme karşı muhalif mücadele özelliğini taşımaktadır (Büyükkara, 2016, s. 255). Bu araştırmanın nesnesi olan Şûra, Tevhid ve Hicret dergileri gerek devletin rejimine gerek de mevcut toplumsal yapılara karşı muhalif mücadeleyi en azından söylemsel alanda sürdürdüğü için böyle bir tavsif yapılmıştır.

Çalışmamızda yer alan temalar dergide en sık tekrar eden ve İslamcılık alanında en çok tartışılan konular göz önünde bulundurularak “şeriat”, “rejim”, “kavmiyetçilik” olarak belirlenmiştir. Bu temalar çerçevesinde derinlemesine okumalar yapılmış dergide yer alan karikatürler incelenmiştir. Metin içinden seçilen örnekler içeriğin uzunluğuna ve önemine göre özetlenerek ya da doğrudan alıntılama ile aktarılmıştır.

Dergilerde yer alan karikatürler tespit etmiş olduğumuz söylem alanını daha belirgin hale getirmiştir. Her bölüm sonunda gerekli değerlendirmeler yapılmış ancak genel değerlendirme sonuç kısmına bırakılmıştır.

Son olarak, İslamcılık oldukça geniş bir toplumsal grubu içine alan düşünce ve değerler sistemini ifade ettiği için bir araştırmacı olarak bu değerler sisteminin dışında olduğumuzu söylemek oldukça güçtür. Bireyin toplumdaki konumu, onun görüşlerini ve bakış açısını şekillendirse de toplumsal araştırmacılar hem bir toplumsal gruptan ayrı hem de tüm gruplarla bağlantılı olarak ilişkisel konum benimseyebilirler (Neuman, 2017, s. 746). Bu çalışmada araştırmacı ilişkisel bir konum benimsemiştir. Çalışma boyunca veri toplarken ve yorumlarken objektif ve nesnel bir tutum sergilenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Toplumsal Hareketler

Toplumsal hareketler birbirinden oldukça farklı ayaklanma ve direniş biçimleriyle, çeşitli amaç ve taleplerle tarih boyunca her zaman var olmuşlardır. Hareketlerin biçimleri ve amaçları birbirinden farklı olsa da neredeyse hepsinin sosyal hayatın üzerinde etkileri söz konusudur. Toplumsal hareket terimi “Dikkate değer sayıdaki insanın, toplumun başlıca özelliklerinden birini ya da birkaçını değiştirmek ya da değiştirilmesine karşı mücadele etmek için gösterilen örgütlü çabayı” ifade etmektedir (Marshall, 1999, s. 746).

Bu hareketler isyan, devrim, direniş şeklinde ya da daha ılımlı reformist eylemler olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumsal hareketlerin tarihinde eylemler hep var olmuştur ancak bu eylemlerin yazılı tarihi çok da eskilere dayanmamaktadır. Toplumsal hareketler sosyolojisindeki ilk dönem kuramlarına göre kolektif hareketler genellikle anormal ve irrasyonel davranışlar olarak görülmüştür. Bu sebeple yok edilmesi ve engellenmesi gereken bir durum olarak düşünülmüştür (Çetinkaya, 2008, s. 25-26). 1970’lere kadar teoride egemen olan görüş, toplumsal eylemin bir çeşit sosyal-psikolojik bir sapma olduğudur.

Kamusal alanda gittikçe daha görünür olan İslamcı, Kürt, Alevi, vs. grupların etkisiyle Türkiye’de laiklik, kamusal alan/özel alan ayrımı, modernleşme gibi kavramsal tartışmalar baş göstermiştir. Başta İslamcı hareket olmak üzere toplumsal hareketler üzerine ilk dönemde yapılan çalışmalar klasik sosyolojinin teorik perspektifiyle oldukça benzerdir. Bu çerçevede İslamcı hareketler modernleşmeye karşı tepkisel gerici hareketler olarak ele alınmıştır (Çayır, 1999, s. 7-8).

Başlangıçta elitlerce korkunç patlamalar olarak görülen, modernleşmenin bir şekilde dışında kalmış ya da modernleşme imkanlarının ulaşamadığı yerlerde ve durumlarda ortaya çıktığı varsayılan, anlaşılmaya değil bastırılmaya çalışılan toplumsal hareketler için daha sonra büyük bir paradigma değişimi meydana gelmiştir. Önceleri eksik bir bilinçlilikle hareket ettiği düşünülen “aşırı ve irrasyonel” davranan katılımcı öznel

artık kendi eylemini tasarlayan “rasyonel aktörler” olarak kabul edilmiştir. 19. Yüzyılın sonlarına doğru modernliğin sorgulanmaya başlamasıyla gelişen bu bakış açısı, bireyin amacı, duyguları ve değerlerini dikkate almaya değer görmüştür (Çetinkaya, 2008, s. 23). 1970’lerden sonra toplumsal hareketler teorisinde meydana gelen paradigma dönüşümü İslam çalışmalarında da paralel olarak etkili olmuştur (Kurzman, 2004, s. 289).

Toplumsal hareketlerin zaman içinde belli özelliklere göre eski ve yeni olmak üzere ikiye ayrıldığını görmekteyiz. Biz çalışmamızda bu ayrımı dikkate almadan toplumsal hareketleri bir bütün olarak değerlendirmeyi tercih ettik. Çünkü bir toplumsal hareket olarak incelediğimiz İslamcılık hareketi hem eski hem de yeni hareketlerin özelliklerini taşımaktadır. Nitekim, İslami kökenleri referans aldığı için eski toplumsal hareket olarak değerlendirilebilirken; katılımcıların toplumsal rollerinin önemsiz olması sebebiyle de yeni toplumsal hareketlerden sayılabilir.¹ Bu nedenle bu ayrım çalışmamız açısından kullanışlı olmayacaktır. Çetinkaya’nın da belirttiği gibi eski ve yeni ayrımını sağlayacak özelliklerin birçoğunun her iki harekette de görülmesi bu sınıflandırmayı anlamsız kılmaktadır (Çetinkaya, 2008, s. 42).

Toplumsal hareketler temel olarak dört çeşit olarak ele alınmaktadır.

1. Değiştirici Toplumsal Hareketler
2. Kurtarıcı Toplumsal Hareketler
3. Reformcu Toplumsal Hareketler
4. Devrimci Toplumsal Hareketler (Macionis, 2010, s. 609).

Değiştirici ve kurtarıcı toplumsal hareketler belirli kişi ya da gruplarda değişimi hedef almaktadır. Değiştirici toplumsal hareketler sınırlı ölçüde değişimi amaçlarken, kurtarıcı toplumsal hareketler bütüncül, radikal değişimleri talep eder. Reformcu ve devrimci toplumsal hareketler ise belirli bir grubu değil toplumun tüm kesimlerinde

¹ Yeni toplumsal hareketlerin özellikleri için bakınız. (Johnston, Larana, & Gusfield, 1999)

değişimi hedeflemektedir. Reformcu toplumsal hareketler, kapsamı geniş olmasına rağmen sınırlı ölçüde değişimi amaçlarken, devrimci toplumsal hareketler hem toplumun tamamında hem de radikal ölçüde değişimi istemektedir (Macionis, 2010, s. 609).

Şûra, Tevhid ve Hicret dergileri, mezhep ya da etnik köken ayrımına gitmeden İslam ümmeti gibi geniş bir kitleye hitap etmiş, bütün kurumlarda ve yapılarda köklü bir değişimi hedeflemiştir. Bu sebeple çalışma boyunca devrimci toplumsal hareketler sınıfında değerlendirilmiştir. Her toplumsal hareket, içinde bulunduğu siyasi-iktisadi atmosferin etkisinde gelişip şekillenmektedir. Tilly'e göre toplumsal hareketler taraflar arasındaki güç mücadelesinden ibarettir. Bu mücadeledeki taraflardan biri olduğu düşünülen devletin, diğer tarafa müdahalesi baskılayıcı ve kolaylaştırıcı olmak üzere iki şekilde olabilir (Tilly, 1978, s. 100). Dergiler hakkında sık sık toplatılma kararı çıkması ve sorumlu kişilerin tutuklanması, dergilerin kendi döneminde bir tehdit unsuru olarak algılandığını ve baskılayıcı bir tutuma maruz kaldığını ortaya koymaktadır.

Yapılan ilk çalışmaların Batı merkezli olması ve Doğulu toplumların kültürel olarak itaate eğilimli oldukları varsayıldığından Batı dışındaki toplumsal hareketlere mesafeli kalınmıştır. Daha sonra bu anlayışın dışına çıkılmış olsa da bu durum İslamcılığın genel itibarıyla bir ideoloji olarak ele alınmasına sebep olmuş ve toplumsal hareketler bağlamında yeterince değerlendirilmemiştir.

Sunar'ın da ifade ettiği gibi İslamcılık; Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumdan kurtulması için iktisadi kalkınma, bağımsızlık ve siyasi güç odaklı hareket etmiştir. Bu nedenle İslamcılığın zamanla düşünsel hareketten eylemsel harekete geçtiği söylenebilir (Sunar, 2019, s. 2). Eylemsel harekete geçtiği düşünülen İslamcılık; İran, Pakistan, Afganistan gibi birçok ülkede ve Türkiye'de protestolar, yürüyüşler, mitingler gibi pek çok eyleme taraf olmuşlardır. Bu çalışma ise toplumsal hareketlerin hem ideolojik hem de fiili faaliyetlerinin düzenlenmesinde, yayınlanmasında ve en önemlisi muhatapları arasında ortak bir bilinç oluşturulmasında önemli bir yeri olan dergicilik faaliyetini inceleyecektir.

2.2 Dergicilik

Avrupa’da olduğu gibi Osmanlı’da da ilk dergiler ilmî cemiyetlerin yayın organı olarak yani bilim dergisi niteliğinde ortaya çıkmıştır. Bu manada ilk dergi, Takvimi Vekayi’den on sekiz yıl sonra 1849 tarihinde yayına başlayan Türkçe ve Fransızca olmak üzere iki dilli olarak basılan *Vakayi-ı Tıbbiyedir*. Aylık yayınlanan 2-4 sayfa olarak basılan dergi yaklaşık 600 aboneye ulaşmıştır (Kabacalı, 1998, s. 69). Daha sonra 1862 yılında Münif Paşanın teşebbüsüyle Cemiyet-i İlmîyeyi Osmaniye derneğinin yayın organı olarak neşredilen *Mecmua-i Fünun*’un hem cemiyet hem de fikir merkezli olması sebebiyle gerçek anlamda ilk dergi olduğu söylenebilir. Dergide pozitif bilime, Batı dünyasındaki güncel meselelere de yer veren Tanzimat aydınları, bu yolla seslerini duyurma çabasına girmiştir. *Mecmua-i Fünun*’a rakip olarak Bab-ı Ali katipleri tarafından *Mecmua-i İbritrnâme* dergisi çıkarılmıştır. Aynı dönemde *Takvim-i Ticaret*, *Cüzdan*, *Ayine-i Vatan* gibi pek çok dergi yayımlanmıştır. Bu dergilerin pek çoğu çeşitli sebeplerle kapandığı için uzun soluklu olmamıştır (Gönenç, 2011, s. 64).

1900’lü yılların başına gelindiğinde ise *Beyan-ül Hak* ile başlayan İslamcı dergilerde bir artış söz konusudur. *Sırât-ı Müstakîm*, *Sebîlürreşâd*, *Sada-yı Hak*, *İslam Mecmuası*, *Mahfil* aynı yıllarda neşredilen İslamcı dergilerden bazılarıdır.

İslamcı düşüncenin teşekkülünde önemli durak noktalarından biri 1939-1982 yılları arasında Nurettin Topçu’nun *Hareket* dergisi diğeri de 1943-1978 yılında Necip Fazıl Kısakürek’in *Büyük Doğu* dergisidir. Bu dergilerin etrafında çıkan pek çok İslamcı dergi mevcuttur.

Kentel’in de ifade ettiği gibi İslami hareketin hem başkalarına seslenme imkânı bulduğu hem de kendi beslendiği tabanın aktif unsurlarıyla iletişim kurmasını sağlayan en önemli araç dergilerdir. Bu sebeple, dergi okuyucusu olmak ya da İslami düşüncenin serüvenini incelemek, aynı zamanda İslami hareketin güzergahlarına dair işaretleri bulmak demektir. Daha genel olarak bakacak olursak bu işaretler toplumsalın izlediği seyirden bağımsız değildir (Kentel, 2020, s. 722).

2.3 İdeoloji

16.yüzyılda Avrupa’da başlayan ve sürekli hız kazanan iktisadi değişim, sosyal yapıyı, inançları, değerleri ve ilişkileri de etkilemiştir. Merkezinde toprak olan ekonomi anlayışından merkezine parayı alan bir ekonomiye geçiş, yeni sosyal sınıfları ortaya çıkarmış ve yeni ilişki biçimleri gelişmiştir. Mitlerin, geleneklerin ve dini inançların dışında yeni bir toplum durumu meydana gelmiştir. İnsan aklının her şeyi açıklayabileceği inancıyla aydınlanma felsefesi, doğayı ve toplumu yeniden tanımlamaya başlamıştır. Artık yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkiyi dinle ya da gelenekle temellendirmek yeterince makul değildir. Bu sebeple “ideoloji” kavramının Fransız ihtilalinden hemen sonra üretilen bir kavram olması tesadüf değildir (Örs, 2015, s. 7-9).

“İdeoloji”, günlük yaşantıda sıklıkla kullandığımız anlamı hakkında fazla düşünmediğimiz kavramlardan biridir. Kelimenin kavramsal anlamını bilmesek de kullanırken zihnimizde bir anlam vardır. Bu anlam genellikle olumsuz ve ötekileştirici bir çağrışıma sahiptir. McLellan’ın deyimiyle “ideolojik olan *başkasının* düşüncesidir; bizimki değil” (McLellan, 2005, s. 1).

Sosyal bilimlerde konu bu denli belirsiz olmasa da üzerinde uzlaşılmış bir ideoloji tanımından söz edemeyiz. İdeolojilerin çok yönlü ve pek çok olguyla ilintili olması onun ayırım noktalarını ortaya koymayı güçleştirmektedir. İdeolojinin sosyal bilimlere girişi özgürlük, demokrasi gibi terimlere nazaran geç olsa da önemli çalışma alanlarından biri olduğu söylenebilir (Örs, 2015, s. 5-6).

Kavram ilk kez 1797’te Antoine Destutt de Tracy tarafından kullanılmıştır. Tracy, Fransız ihtilalinin de etkisiyle ideolojinin öncülüğünde bilimler arasında bir birlik oluşturmayı amaçlarken düşünce bilimi alanında bir Newton’a ihtiyaç olduğundan ve kendisinin bunu yapabileceğinden söz eder. İdeoloji başlangıçta kelimenin tam anlamıyla ideoloji yani “fikirlerin bilimsel araştırılması” anlamına gelirken çok kısa bir süre içinde geçirdiği anlam değişikliği ile fikir sistemlerinin kendilerini ifade etmek için kullanılmaya başlamıştır. İdeolojinin geçirdiği anlam değişikliği günümüzde onu bilimin karşısında konumlandırarak kadar ironiktir (Eagleton, 1996, s. 100-104).

Kavramın kısa zaman içinde menfi yönde kazandığı anlamda 18.yüzyılda özellikle Almanya’da etkisini gösteren Romantizm ve Napolyon’un ideolojiye ideologlara yönelik sergilediği tavır etkili olmuştur. Yönetiminin ilk yıllarında Napolyon’un ideologlara tanıdığı serbestiyetin ve desteğin yerini zamanla öfke ve suçlamalar almıştır. Kelimenin geçirdiği anlam değişikliğinde bu tutumun payı büyüktür. Öyle ki Napolyon, yaşadığı bütün talihsizliklerin ve hatta Ruslar karşısında aldığı yenilginin sorumlusunu ideologların öğretilerinde aramak gerektiğini söylemiştir. İdeoloji, en başından beri sınıf mücadelesinin kuramsal silahı haline gelmiştir bu yüzden devlet aygıtlarının maddi pratiklerinden bağımsız düşünülemez (Eagleton, 1996, s. 5-7). 19. ve 20. yüzyıllar pek çok siyasal rejimin yıkılıp yeni rejimlerin kurulduğu ve çok sayıda ideolojinin üretildiği kritik bir dönem olması sebebiyle “ideolojiler çağı” olarak isimlendirilmiştir (Örs, 2015, s. 5-6).

Başka bir açıdan bakılacak olursa ideolojinin kendine tahsis ettiği üstün statü (bilimlerin kraliçesi) aslında tam olarak kendi öğretisinin eleştirdiği bir durumdur. Aşırı rasyonalizmden doğan irrasyonellik yani ideolojinin kuşkucu bilimsel maddecilikten çıkarak soyut, bağlantısız fikirler yığını haline gelmesi ideologlara yönelik eleştirilerden biridir. Marx ve Engels kavramı bu olumsuz anlamıyla devralmışlardır (Eagleton, 1996, s. 108). Marx’ın ideoloji için yaptığı tanımlama “*camera obscura*” bu arka planla birlikte düşünüldüğünde daha anlamlı hale gelir (Heywood, 2013, s. 24).

İdeolojinin sosyal bilimler alanında bir kavram olarak edindiği şöhret Marx’ın yazılarıyla başlamıştır. Marx ve Engels’in bir erken dönem çalışması olan Alman İdeolojisi kitabında, ikilinin ideoloji hakkındaki düşüncesini açıkça betimlemektedir (Heywood, 2013, s. 23-25).

“Her dönemde yönetici sınıfın fikirleri, hâkim fikirlerdir. Yani, toplumun maddi gücüne hükmeden sınıf, aynı zamanda entelektüel güçtür. Maddi üretim güçlerini elinde tutan sınıf, zihinsel üretim araçları üzerinde de denetimi elinde tutar.” Marx Engels, 1970, s.64

Birbirinden oldukça farklı ve çok sayıda ideoloji tanımı mevcuttur. Eagleton, bu tanımlama sorununa dikkat çekmiş ve bu birbirinden farklı tanımları sıralamıştır. Bu tanımlardan birkaçı; toplumsal yaşamdaki anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci;

belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi; bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya yarayan fikirler; özdeşlik düşüncesi.... toplumsal olarak zorunlu yanılısama; söylem ve iktidar konjonktürü; içinde, bilinçli toplumsal aktörlerin kendi dünyalarına anlam verdikleri ortam; eylem- amaçlı inançlar kümesi; dilsel ve olgusal gerçekliğin karıştırılması; içinde, bireylerin, toplumsal yapıyla olan ilişkilerini yaşadıkları kaçınılmaz ortam; toplumsal yaşamın doğal gerçekliğe dönüştürüldüğü süreç (Eagleton, 1996, s. 18).

İdeoloji hakkında yapılan tasniflerden biri de Mardin’e aittir. Mardin “sistematik bir şekilde işlenmiş, temel teorik eserlere dayanan, seçkinlerin kültürüyle sınırlandırılmış, muhtevası kuvvetli bir yapıyı” sert ideoloji olarak tanımlarken bunun aksine kitlelerin daha şekilsiz olduğu inanç ve bilinç sistemlerini yumuşak ideoloji olarak tanımlar (Mardin, 1992, s. 14).

İslamcılık hem belirli fikirler kümesi olması hem de bireye bir anlam dünyası sunması bakımından yukarıdaki tanımların birçoğuna dahil edilebileceği için bir ideoloji olarak değerlendirilmiştir.

2.4 İslamcılık

Kavramın nasıl tanımlanması gerektiği, ne zaman ortaya çıktığı, kimleri kapsadığı konusunda bir fikir birliği oluşmamıştır. Ancak İslamcılığın kurucu aktörlerine, hitap ettiği kitleye ve oluşturduğu harekete bakıldığında 19.yy mahsulü olduğu söylenebilir (Sunar, 2019, s. 3). Genel kanı da bunu desteklemektedir. İslamcılık, 19. yy’ın sonunda Osmanlı Devleti’nin hem iktisadi hem siyasi olarak etkisini kaybetmeye başladığı bir vasatta ilim ve fikir adamlarının girmiş oldukları çözüm arayışlarından biridir.

Dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda İslamcılık hareketi de Batıcılık ve Türkçülük gibi ideolojik ve siyasi bir karakter taşımaktadır. Hareket, İslam’ın zengin tarihinden ve medeniyetinden beslenmesi nedeniyle ciddi bir tesir gücüne sahiptir.

Bununla birlikte Osmanlı’da nüfus itibarıyla halkın çoğunluğunun Müslüman olması, halifelik gücüyle geniş bir coğrafyaya hitap edebilmesi ve devlet rejiminin teokratik

yapıda olması hareketin sahip olduğu siyasi kuvveti göstermektedir (Tunaya, 2001, s. 232).

İslamcılık Osmanlı döneminde “devletin kurtarılması” amaçlayan bir hareket iken, Cumhuriyetle birlikte, hâkim rejime rağmen “var olma mücadelesine” girmiş, çok partili hayata geçişle birlikte tekrar sesini yükseltmeye ve örgütlenmeye başlamıştır (Şentürk, 2019, s. 17).

İslamcılık için yapılmış pek çok tanımlama mevcuttur. Konu üzerine kapsamlı çalışmaları bulunan İsmail Kara’ya göre İslâmcılık, 19- 20. yüzyılda İslâmı bütün yönleriyle (inanç, ibadet, ahlak, felsefe...) ‘tekrar’ hayata hâkim kılmak ve rasyonel bir yöntemle bütün inananları, İslam dünyasını kurtarmak, medenileştirmek, birleştirmek ve kalkındırmak amacıyla yapılan çalışmaların, arayışların tamamını kapsayan bir harekettir (Kara, 2014, s. 17).

Karpat’a göre ise İslamcılık, 1878 Berlin Anlaşması’ndan sonra Balkan coğrafyalarında yaşayan Müslümanların Osmanlı topraklarına göç etmesiyle başlar. Göçle beraber Müslüman nüfusun oranı yüzde seksene yükselmiş; inanç, devlete bağlılıkla temellendirilmeye başlanmış; “İslamcılık” da devletin birliğini sağlayan bir ideoloji hâline gelmiştir (Karpat, 2007, s. 170).

Kimin İslamcı olduğu konusu en az İslamcılığın tanımı kadar belirsizdir. Ancak Türkiye’de İslamcı düşüncenin teşekkülünde önemli yere sahip kişileri İsmail Kara, *Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi Metinler/ Kişiler* kitabında şu şekilde sıralamıştır: Şehbenderzade Filibeli Ahmed Hilmi, Şeyhülİslam Musa Kazım, Said Halim Paşa, Seyyid Bey, İskilipli Mehmed Atıf, Babanzade Ahmed Naim, Mehmed Akif Ersoy, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Ferid Kam, Mehmed Ali Ayni, İsmail Hakkı İzmirli, İsmail Fenni Ertuğrul, Ahmed Hamdi Akseki, Şeyhülİslam Mustafa Sabri, Bediüzzaman Said Nursi, M. Şemseddin Günaltay (Kara, Türkiye’de İslâmcılık Düşüncesi 1, 2014, s. 9). İkinci ciltte Cumhuriyet dönemi İslamcılık düşüncesinde etkili olmuş kişiler; Eşref Edip, Nurettin Topçu, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Hayrettin Karaman ve İsmet Özel yer almaktadır.

Bu amaçla İslamcı düşünce çeşitli sosyal-sivil kuruluşlar eliyle pek çok miting, bildiri ve yayın faaliyeti yürütmüştür. Bu faaliyetler içinde dergiciliğin ayrı bir yeri vardır. *Sırât-ı Müstakîm*, *Sebîlürreşâd*, *Beyan'ül Hak* gibi dergilerden bu yana günümüze kadar artarak devam eden bir dergicilik faaliyeti mevcuttur.

Bu çalışma kapsamında bir toplumsal hareket olarak değerlendirdiğimiz dergi yayıncılığı, düşüncenin ifadesi ve yayımında İslamcı düşünce için de pek çok araştırmayı gerektiren önemli bir yer tutmaktadır.

2.5 İslamcı Dergicilik

Dergiler ve kitaplar fikirlerin tasnif edilip istiflendiği mahzenler değil, aynı zamanda İslami meselelerin belirlenmesi için söylemsel fırsat alanları ve güncel problemler için çözüm merkezleridir. Dergiler Türkiye’de kimlik gruplarının bulunduğu koordinatları belirlediği söylenebilir. Yavuz’a göre İslami yayıncılık alanında dört eğilim mevcuttur. Bu eğilimler şunlardır:

1. Tarikat yayınları
2. Entelektüel eğilimli İslami yayınlar
3. Siyasal eğilimli İslami yayınlar
4. Radikal eğilimli İslami yayınlar (Yavuz, 2005, s. 152)

Tarikat yayınları ile Nurcu yayınları kapsayan sosyal eğilimli İslami yayınlar, Batı etkisindeki Müslüman aydınları kapsayan entelektüel eğilimli İslami yayınlar, İslami siyasal partilerdeki daha küçük gruplara bağlı siyasal eğilimli İslami yayınlar ve son olarak sistem dışı olsa da mücadeleyi öneren radikal İslami yayınlar. Radikal İslami dergiler ve bu dergilerin yazarları, Türkiye’deki laik sistemin karşısında direnişi benimsemişlerdir. Dergiler, radikal düşüncelerin yayılma alanları olmakla birlikte İslami bir devletin tesis edilmesi gerektiğine inanmış devrimci-ütopik müminlere ulaşma ve onları kazanma mekanları haline gelmişlerdir (Yavuz, 2005, s. 152).

Tablo 3. İslamcı Dergiler Tasnifi

1.Din Merkezli İslami Yayıncılık	2.Entelektüel Eğilimli İslami Yayıncılık	3.Siyasal Eğilimli İslami Yayıncılık	4.Radikal Eğilimli İslami Yayıncılık
Tebliğ Dergisi	Adımlar Dergisi Gerçeğe İşaret Nesil Şadırvan Tomurcuk Yeni Sanat	Çatı Dergisi Düşünce Vesika Yeniden Millî Mücadele	Akıncı Güç Akıncılar İslami Hareket Şûra Tevhid Hicret

Yavuz'un sınıflandırmasından yola çıkarak oluşturduğumuz bu tablo, 1970-1980 yılları arasında çıkan dergilerin sahip olduğu eğilimlere göre kendi döneminde bir sınıflandırmadır. Şûra, Tevhid ve Hicret Dergileri “müşrik düzen” diye tanımladıkları laik sisteme karşı direnişi benimsedikleri ve “şeriatın” tesis edilmesi gerektiğine yönelik inanca sahip oldukları için radikal eğilimli İslami yayıncılık olarak tanımlanmıştır.

3. DERGİLER: ŞÛRA, TEVHİD VE HİCRET

Bu bölümde Şûra, Tevhid, Hicret gazete ve dergilerinin yayın dönemini, yayın politikasını, hangi amaçla yola çıktığını, sahip olduğu ideolojik çerçeveyi hangi kavramlar temelinde inşa ettiğini toplamda 3 dergi 91 sayı ile inceleyeceğiz.

Söz konusu dergilerin basılmış bütün sayıları değerlendirmenin kapsamındadır.

3.1 Şûra Dergisi: “Dergi Değil Silah”

3.1.1 Yayın dönemi ve yayın politikası

Dergi Adı	Şûra
Konu	Siyaset
Yayın Dönemi	1978
Yayın sıklığı	Haftalık
Basım Yeri	Ulus/Ankara- Aksaray/ İstanbul
Sahibi	İhsan Arslan
Yazı İşleri Müdürü	Yılmaz Yalçın
Öne Çıkan Yazarları	Ahmed Selami, Yılmaz Yalçın, Mekki Yassıkaya, Ömer Yorulmaz, Yavuz Ulvi, Selahaddin Eş Çakırgil

Tablo 4. Şûra Dergisi

Derginin fikir babası, neşriyat müdürü Yılmaz Yalçın’ın önceleri Vesika ve Sebil dergilerinde çalışırken ideolojik ve idari anlaşmazlıklar sebebiyle ayrılması Kasım 1977 de Şûra dergisinin çıkmasındaki etkenlerden biri olmuştur. Şûra 5 Ocak 1978 tarihinde “Perşembe günleri çıkan” haftalık, 16 sayfa, renkli kapak, büyük boy siyasi bir gazetedir.² Yayın ekibi Şûra, Tevhid ve Hicret için “gazete” nitelemesini daha çok kullansa da gerek periyot gerek de biçimsel bakımdan “dergi” niteliklerine daha uygun

² Dergiye ait bir kapak örneği için bakınız. EK A

oldukları için biz dergi olarak değerlendiriyoruz. Gazete ve dergiler arasında periyot, şekil ve üslup bakımından temelde üç farklılık vardır. İlk olarak dergiler, gazetelerden farklı olarak günlük değil haftalık ya da aylık olarak daha uzun aralıklarla yayınlanmaktadır. Bu da içeriğin okuyucuya ulaşmadan önce daha uzun bir hazırlık sürecini mümkün kılar. Dergiler tasarlanmış ve ilgi çekici bir kapağa sahip olması biçimsel olarak ilk göze çarpan unsur olabilir. Son olarak gazete yazıları daha kısa, sade ve sıradan bir dil kullanırken dergi yazıları daha uzun, sürükleyici ve akıcı bir dille yazılmaya özen gösterilir (Gönenç, 2005).

Yayın hayatı boyunca adli takipte olan Şûra dergisinin, dönem dönem basılmış sayıları toplatılmış ve bazı yazarları tutuklanmıştır. Yazar kadrosu yoğunlukla Sebil ve Düşünce Dergilerinden oluşmuştur. Şûra gazetesinde en sık karşılaşacağımız isimler, Selahaddin Eş Çakırgil, Yılmaz Yalçiner, Ömer Yorulmaz ve Ahmed Selami olmakla birlikte müstear isimle yazan pek çok kişi bulunmaktadır. Mesela Abdullah Birisi ismiyle Yılmaz Yalçiner, İbrahim Taha Emre ismiyle Hüsnü Aktaş yazılar yazmıştır³. Ayrıca isimsiz ve imzasız yazılar da oldukça fazladır. Şûra dergisi, “müşrik düzen” olarak tanımladıkları şartlar içinde yürütmekte oldukları bu yayın faaliyetini silah mesabesinde kabul etmiş ve “Dergi değil silah” mottosunu benimsemişlerdir. Şûra’nın yayın hayatı boyunca kullandığı dili, derginin hitap ettiği kitlenin ve yazarların dergiye yüklediği anlamı anlayabilmemiz açısından bu slogan çalışma boyunca göz önünde tutmamız gereken önemli bir kılavuzdur. Şûra’nın yayın faaliyeti 30 Ekim 1978 tarihinde kırk birinci sayıda Yılmaz Yalçiner’in de mahkumiyetiyle sonlandırıldıktan hemen sonra ekip, bir isim değişikliğine giderek Tevhid ismiyle yayına devam etmiştir.

Dergi 25.sayıdan itibaren her şehit olan arkadaşları için bir sayfa tahsis etmiş. Kapaktan sonra gelen sayfada sayfa numarasının hemen üst satırında “Şehid Hasan Sürel sahifesi. Şehadeti: 29.5.1978”, “Şehid Celil Yıldırım sahifesi. Şehadeti:16.6.1978” şeklinde yer almaktadır. 40. Sayıya gelindiğinde şehit olarak belirtilen ve adına sayfa ayrılan kişi sayısı 14’e ulaşmıştır. Tevhid dergisine geçildiğinde buna devam edilmemiştir.

³ Müstear isimle yazanlar yazarlar için bakınız. EK E

Derginin ele aldığı konulara bakıldığında, İslam hukuku ve yazı dizileri, gündelik siyaset ve çoğunlukla İslam coğrafyasından olmak üzere uluslararası haberler gibi geniş bir içerik yelpazesine sahiptir.

Dergi, hakkında yazılanlara, söylenenlere ve açılan davaların raporlarına da sayfalarında yer vermiştir. Dergi, hakkında başlatılan soruşturmaları ve zaman zaman toplatılmasını gerekçe göstererek başlangıçta abonelik kabul etmemiş ancak daha sonraki sayılarda köyde ikamet eden okuyuculara mahsus abonelik vermeye başlamıştır. Derginin tirajı birkaç ayın sonunda 40 binlere ulaşmıştır. Bu sayı benzer kategorideki diğer dergilerden oldukça yüksektir.

Ayrıca dergi içeriği tablosunda yer verdiğimiz dergi başlıklarından da anlaşılacağı üzere derginin sert bir dil kullandığı kolaylıkla söylenebilir. Hizbu't Tahrir bildirilerindeki üslubu anımsatan manşetleri ile Şûra dergisi, bu tür yayınların İslami mücadele için gerekliliğini sık sık vurgulamıştır. Belki bu ısrarı belki de agresif siyasi eleştiri dili sebebiyle her ne kadar silahlı mücadeleyi desteklemese de “gençleri sokağa dökeceği ve bir bir kırdıracağı” söylentilerinden kurtulamamıştır (Türkmen, Basında İslami Muhalefet, 2000, s. 57).

Şûra dergisinde 41 sayıda ortalama 371 yazı bulunmaktadır. Bu yazılardan 141'i isimli 4'ü ise derginin ismiyle yayınlanmıştır. Bununla birlikte müstear isimle yazılan çok sayıda yazı mevcuttur. 371 yazıdan asgari 144'ünün kim tarafından yazıldığı bilinmemektedir.

Tablo 5'te 41 sayıda Şûra dergisini kapak başlıkları ve her bir sayı içinde geçen tartışmalar anahtar kavramlar halinde belirtilmiştir:

Tablo 5. Şûra Dergisinin İçeriği

Sayı	Tarih	Kapak Başlığı/Manşet	Öne Çıkan Başlık ve Tartışmalar
1	5 Ocak 1978	Şeriatçı gazete olabilir mi ?	Şeriat ölçümüze göre, Beyanname 1398, Cihad
2	12 Ocak	Toplatıldık...Tutuklandık...	Darul harbde Müslümanlar, Zulüm mahkemeleri önünde

			bir Mücahid,Şer'i Dava ve Şûra, Eritre, Mısır
3	19 Ocak	Tevkif' mi Dediniz, Belki Taltif...	Akıncılar, Amerika Emperyalizmi, Müslüman ve Savaş
4	26 Ocak	Kapatın Bari, Kapatın Bre!	Millet, İslam ve Devlet Teorisi, Şeriatçı Gazete, Laiklik, İslami Hareket ve Başarı
5	16 Şubat	Düşekalka Ama Dosdoğru	Düzen işliyor, İşsizlik, Meclis, Dar'ul İslam'da yabancılar
6	23 Şubat	Kurtuluş Kur'an'da	İman davası, Küfrün zulmü, IMF, Batı'nın buhranı, Türkiye'de İslam niçin prangalı, Sendikalar
7	2 Mart	Şeriatçılar Geliyor: İslam'da Devlet İdaresi	Vahdet Davet, İran, İslam'da devlet idaresi
8	9 Mart	'Şeriat'ın Terbiye ve Edeb Vermediği Kimseyi Allah Terbiye Etmemiş ve Ona Edeb Vermemiştir."	Devalüasyon, Türk-Yunan savaşı, MTTB, İslam'da devlet idaresi
9	16 Mart	Şeriat Yolundan Ayrılma! Şeriat Yolundan Dışarı Ayak Basarsan Sapkınlığa İstiraba Düşersin...	Etiyopya Müslümanları, Demirel, Şeriat yolundan ayrılma, Ecevit, Patrikhane, Zindana talep çok
10	23 Mart	Siyonist Katillerden Hesap Soracağız	Emperyalizm, AP-CHP İşbirliği,Mason Ziya Gökalp, Amerikan tekelleri, Okuyucu mektubu
11	30 Mart	Şeriat ve Anarşi	Şeriat ve Anarşi, IMF, Butto, İlk Anayasa, Masonlar ve Abdülhamid
12	6 Nisan	Allah'ın kanunlarını, şeriatı tatbik edin.!	İsrail protestosu, Hak-İş, Siyonizm, Koç Holding, Şaşı Düzen
13	13 Nisan	Firavun Atatürk'ü rehber edinmiş	CHP ve Disk, Kokuşmuş düzen, Şeriat yolu
14	20 Nisan	Bizler mezarda da olsak bu ülkenin gidişatını değiştireceğiz	AP ve Demirel, Pahalılık ve Vergiler,

			Siyonizm, CIA, Askerin son şanlı kıyamı: 31 Mart
15	27 Nisan	Şeriat Müslümanlık yasası	Şeriat Müslümanlık yasası, Malatya, Kürtçülük
16	4 Mayıs	Zincirler kırılacak müşrik düzen yıkılacak	Müstakil devlet, Ütopycacı Batı'nın aradığı: İslam, kızıl ordu, Şeriat neymiş?
17	11 Mayıs	Şeriat bayramı- Ramazan ve Kurban	MGK, NATO, Vergiler, Afganistan, Tevhid bayrağı, Medeniyet İslamiyettir
18	18 Mayıs	İran şeriat istiyor	Şeriat düşmanı, Ambargo, Komünizm, İran, Yahudi cinayetleri, Şeriat Neymiş?
19	25 Mayıs	Tevhid bayrağını yüksekte tutalım	Ecevit, Şeriat ve İsviçre Medeni kanunu, Eritre, Pakistan, Akıncılara saldırı, İslam sancağı, İslam milliyetçisi
20	29 Mayıs	Ya ol, ya öl	Hüküm Allah'ın, Şeriat, Güzel Ahlak Devleti, Müslüman olmak, Soğuk savaş, Şeriat meşrudur
21	5 Haziran	...Müşrik düzen...	Şeriatı dinlemek, Oportünizm, Riya, Afganistan darbesi, Şeriat Neymiş?
22	12 Haziran	Rejim kan içiyor	Şeriat'a sarılmak, Moskova yolunda, Rejim kan içiyor
23	19 Haziran	Şeriatçıları ezmek için yeni kalkan 146	Şuur ve cemaat, Şeriat istiyoruz, Şu Türkçülük, Müşrik düzenin ideolojik taarruzları
24	26 Haziran	İdam ile Tehdit Ediliyoruz.!	Şeriatçı yorulmaz, Emperyalizm, Ecevit Moskova'ya, Atatürk tüccarlığı, Kavmiyetçilik

25	3 Temmuz	Ölmek var dönmek yok Allah yolundan	Münafıklık, Dava adamı ve ihlas, Laf ve iş, Düzene uyma, Kavmiyetçilik hırsı
26	10 Temmuz	Katil oligarşi, seni biz.. Biz şeriatçılar yıkacağız	İstanbul Akıncıları, Vazife şuuru, Rejim kendini yiyor, Şeriat istiyoruz
27	17 Temmuz	Şeriat düşmanının ipi Yahudilerin elindedir	Bir şehid daha, İslami hareket, M.Kemal Masondu, İKO
28	25 Temmuz	Kürtçülük belası- kavmiyetçilik lanetlenmiştir	Savaş çağrısı, Diyanet Ramazan'ı ilan edemez, İslami mücadelede terimler, Kürtçülük çamuru
29	31 Temmuz	İşçinin alın terini şeriat verir	Fitnenin temelleri, Batı taklitçiliği, bacılarımıza, Helak olacaksınız
30	7 Ağustos	Şeriat gelecek, vahşet bitecek	Kavram kargaşası, Rejimin adliyesi, Şeriat gelecek, Mücahid dediğin
31	14 Ağustos	Müşrik düzende huzur olmaz	Rayet, Müşrik düzen, Sefer ve Zafer, Ramazan ticareti, Humeyni, Savaş çağrısı
32	21 Ağustos	Rabbini bil, Şeriatına uy!	Devalüasyon, Düzenin adamları, Müslümanca yaşa, Savaş çağrısı
33	28 Ağustos	Şeriatın uğruna ya rab	Münafık düzen, Rejimin din siyaseti, Oligarşi, Alınterinin hakkı, Bacıma: vazife Allah yolunda ölmek, Mülk Allahındır
34	11 Eylül	Ülkeyi kana bulayan rejimin ta kendisidir	Ekonomi dini, Küfrün ideolojileri, Sarıklı politikacı, Küfre alkış tutmak
35	18 Eylül	Rejimin bekçiliğini yapmayacağız	İran'daki savaş bizimdir, Çocuk terbiyesi, üç sual
36	24 Eylül	Askerler küfür rejimine isyan edin	Ekonomi dinine karşı tedbirler, Başkanlık sistemi, Humeyni,

			Rayet: Tesettür, Şeriatımızı yaşayacağız
37	2 Ekim	Türkiye Atatürkçü mafya elinde	Daruüislam Darülharb, Uşaklık devri, Komünizm, Uyanın, Liseli gençlik
38	9 Ekim	Küfrün saltanatı batacak bu kan denizinde	Burma Müslümanları, MSP, Tevhid gecesi, Gayrimüslimlerle münasebetlerimiz
39	16 Ekim	Müslümanlar ayağa kalkıyor, aklı olan bu kavgaya baş kor.	Tesettür duygusu, Komünizm, Yusuf ve Cibril as, Şeriatımızın hizmetinde Şûra'da
40	23 Ekim	Kurtuluş Şeriatta	Resmi ideolojiler ve ücretli köleler, Kurtuluş Şeriat'ta, 142. Madde, Lübnan, Türkeş, Rejimin kendisi Anarşisttir
41	30 Ekim	Halifesiz İslam devleti olmaz	Zulm numaraları, Sigorta meselesi, Düş kalka ama dosdoğru, Düzenin oyununa gelmeyin

Derginin 1978'de ismi ve periyodu netleştikten sonra çıkış amacı ilk sayıdan son sayıya kadar dergi künyesinin hemen üstünde yer alan metinde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bu gazete, İslâm'ı dünyevi ve uhrevi hayatın her safhasını aklın idrakinden uzak ve en cüz'i noktalarına kadar tesis ve tanzim eden şeriata malik, noksandan münezzeh, değişmez ve değiştirilemez yegâne nizam kabul eden bir kadronun elindedir. Ancak mü'minler kardeşler, Müslümanlar tek millettir tebliğlerinin şuuruna vakıf olarak, zamanımızda “küfür milleti”nin kültürel ve siyasi baskısı altında esarete düşmüş olan kardeşlerinin yani milletin ızdırabını ızdırabı bilir. Bu esaretten kurtulmanın mücadelesinde bir direniş, bir taarruz cephesi olabilmek emeliyle neşrolunmaktadır. Yazıp çizdiklerinden dolayı evvela Hakk'a sonra cemaatine karşı mes'uldür. Mes'uliyetinin hesabını veremez vaziyete düştüğü, hasbilkten hesabılığe kaydığı ve düşmanın âmaline alet olma emarelerini hissettiği an neşriyatına son verecektir.”
(Bilinmiyor, Bu Gazete, 1978)

Şûra dergisinin benimsediği misyonun bir öncülü olarak dile getirilen bu hususlar, sadece söz konusu kadronun ideolojisini ve neşriyata yüklediği anlamı değil, aynı

zamanda yayın serüveni boyunca siyasi ve toplumsal gerçekliği nasıl kavramsallaştıracağı ve derginin okuruna sunacağı içeriğin ipuçlarını vermesi açısından da oldukça önemlidir.

İlk olarak ülkenin içinde bulunduğu siyasi-iktisadi durumun ve yönetim sisteminin “rejimin” “müşrik düzen” (Zincirler Kırılacak Müşrik Düzen Yıkılacak !, 1978, s. 1) olarak tanımlandığı ve bu durumun bir “esaret” hali olarak kabul edildiği görülmektedir. Dolayısıyla “bu zulme” karşı kendilerini bir taarruz cephesi olarak konumlandıklarını ve Müslüman milletin sorumluluğunun kendilerinde olduğu hâkim ve kurucu statüyü tesis etmişlerdir.

“Şeriatçı gazete olabilir mi” manşetiyle yayına başlayan dergi, daha ilk sayıda toplatılmış ve Yılmaz Yalçiner tutuklanmıştır (Toplatıldık... ve tutuklandık!..., 1978, s. 2). Cumhuriyet Savcılığı, Şûra dergisinin TCK. M. 163 hükmünü⁴ ihlal eder nitelikte bir durum olup olmadığının bilirkişilerce incelenmesini talep etmiştir. İnceleme sonucunda bilirkişilerce kaleme alınan ve derginin müteakip sayılarında yayınlanan rapordan anlaşılacağı üzere derginin ilk sayısında yayınlanan “Beyanname 1398” başlıklı yazısında yer alan “hakimiyet”, “millet”, “vatan” gibi kavramların modern devlette mevcut olan siyasi muhtevasını reddederek dinî bir referans kazandırmaya çalıştığı bilirkişilerce tespit edilmiştir (Keyman, Özgen, & Toroslu, 1978, s. 3-4). Sonuç olarak TCK. 163/4 maddesi bağlamında suç unsurlarının mevcut olduğu hükmüne varılmıştır.

Müşrik düzende huzur olmaz, diyoruz. Belki haykırmamıza dahi lüzum yoktur çünkü, bu düzenin esaretine düşmüş herkes gerçeği bizzat yaşayarak görmekte ... Müşrik düzenlerin halka getireceği, kan, zulüm ve gözyaşdır. Evlat acısıdır. Yürek yarasıdır. Onda gasp vardır, soygun vardır, tecavüz vardır. Onda adalet göstermelidir. Ondaki adalet bir işkence mekanizmasıdır. Onda alın terine hürmet yoktur. Çünkü istismar vardır. Angarya vardır. Fukara sofralarına uzanan sömürü hortumları vardır. Onda ahlak yoktur. Bakınız çevrenize görmüyor musunuz, işte içinde boğuluyorsunuz. Ş 31/4

⁴ TCK. M. 163/4 hükmü: "Lâikliğe aykırı olarak, Devletin sosyal veya ekonomik veya siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, dinî esas ve inançlara uydurmak amacıyla cemiyet tesis, teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden kimse, sekiz yıldan on-beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

"Şûra, şunu bunu uzlaştırma, devrini icaplarına göre yazıp çizerken kıvrırma, kıvırtma gazetesi değildir. Şûra, her türlü müşrik düzene karşıdır. Nedir müşrik düzen? İslam'dan gayri cümle sistemler. Bitti. Ş18/15

3.sayının kapağına taşınan "Tevkif mi dediniz, belki taltif..." başlıklı yazıda da görüleceği üzere dergi adına açılan davalar hatta peş peşe gelen tutuklamalar hem dergi ekibi hem de okuyucular tarafından zaten yanlış olan "bu düzenin" yanlışlığının, onların da "düzene" karşı doğruluğunun en büyük delillerinden biri olarak kabul ediliyordu. Dergi 26. sayıya geldiğinde 4'ü hariç 21 sayının toplatılmasıyla basın tarihinde "rekor üstüne rekor" kırdıklarını ve başka bir emsalinin olmadığını belirtmişlerdir (Bilinmiyor, 1978, s. 2).

Dergide okuyuculardan gelen mektuplar hemen hemen her sayıda yayınlanmıştır. Okuyuculardan gelen eleştiriler yanıtlanarak cevapsız bırakılmamış bazen de eleştirilere yönelik değerlendirmelerde ve iyileştirmelerde bulunulmuştur. 19. Sayıda Erzurum'dan bir okurun dergiyi tedarik, muhteva, taktik ve dağıtım gibi teknik konularda eleştirmesinin hemen ardından A. Birisi kalemile "tekzip geldi" başlığı altında bu eleştiriler değerlendirilmiştir.

Derginin tirajının ilk sayıdan itibaren yükselişinde okuyucularla arasında kurduğu iletişim etkili olmuştur. Başlangıçta sadece okuyuculardan gelen mektuplar ve onlara yazılan cevaplar yayınlanırken daha sonra onlardan gelen yazılar da yayınlanmaya başlamıştır. Hatta 23.sayıdan itibaren kadınlar için oluşturulmuş ortalama iki sayfalık "Rayet" başlıklı yazı dizisi altında Melahat Aktaş, Havva Söylemez gibi kadın okuyuculardan gelen yazılar yayınlanmaya başlanmıştır. Bu yazıların üslup bakımından önceki yazılara oldukça benzer bir üsluba sahip olması dergi yazarlarından biri veya birkaçının müstear isimle yazmış olabileceği ihtimalini düşündürse de bu konu çalışmamızın kapsamı düşünüldüğünde üstünde durmamızı gerektirmeyecek bir detay olacaktır. Böylece 16 sayfalık derginin asgari 4 sayfası yani dörtte biri okuyucuya ayrılmıştır.

3.1.2 Şûra Dergisinde "Şeriat" Söylemi

Bu başlık altında ele alacaklarımız, Şûra dergisinin ilk sayısından son sayısına kadar yazılmış yazılar, sayfa üstlerine yerleştirilmiş ayet, hadis ya da sloganik ifadeli başlıklar ve yer yer karikatürler vasıtasıyla ifade ettiği fikirlerin özeti mahiyetinde kurgulanmıştır.

Araştırmamız “şeriat, rejim ve kavmiyetçilik” temaları çerçevesinde sürdürülmüş fakat bunlardan Şeriat temasının diğerlerini de kapsayan geniş bir nitelik arz ettiği daha araştırmanın başında dikkatimizi çekmiştir.

Derginin birinci sayısında “Beyanname 1398” yazarı belirtilmemiş başlıklı yazıda bir nevi Şûra dergisinin manifestosu diyebileceğimiz nitelikte ve derginin ilkesel tavrını ortaya koyan kavramlar tanımlanmıştır. Söz konusu kavramların tamamının şeriat anlayışı üzerine temellendirildiği tespit edilmiştir.

“Şeriatçı gazete olabilir mi?” sorusu ile yayına başlayan derginin incelenmesine ilk olarak “şeriat” kavramıyla başlanacaktır.

Şeriat’a göre, şeriatın bir virgülüne bile yan bakış, adamı Müslümanlığın dışına, hatta Stalin’in bile uzağına fırlatır. Bu o kadar kat’i dini bir hakikattir ki, en fırlıdak ve soytarı Diyanet kisvelisi biri bile, bunun aksini iddia edemez. Şeriat İslam’ın dünya ve devlet işlerinin tamamıdır. Şeriatın temeli Kur’an, Hadis, İcma ve Kıyastır. Hadis, İcma ve Kıyasın temeli de Kur’andır. Yani şeriat vahiydir. Öyleyse ya Müslümansın ya da kafir... Ş 26/8

Şeriat’ın kaynağı Kur’an yani vahiy olarak ifade edilmiştir. “Şeriat İslam’dır Şeriatçılar Müslümandır” üst başlığında da görüldüğü gibi şeriatın, dinle yani İslamla aynı anlamı taşıdığı ve şeriatçı olmayanın Müslüman olmadığı açıkça dile getirilmiştir (Şeriat İslamdır, Şeriatçılar Müslümanlardır, 1978, s. 6).

Şeriat gelecek vahşet bitecek. Sadece Vahşet mi? Sömürü, vurgun, rüşvet, faiz, partizanlık, fuhuş, toprak sendika- basın ağalığı, bütün ideolojiler, komunizm, kapitalizm, faşizm, ırkçılık... Yani bütün mel'anetiyle kefare rejim bitecek, tepelenecek. Meğer ki Müslümanlar omuz omuza vere... Ş 30/1

Şeriat’ın lüzumuna dair yazılan yazılar hitap ettiği kitlenin Müslüman olduğu ayrıntısını göz ardı ettiğimizde iki şekilde değerlendirilebilir. İlk olarak bu hitap eğer

İslam dininden ya da şeriatın habersiz bir kitleye yönelikse “Şeriat Nedir?” sorusuna tanımlayıcı nitelikte bir cevap arayışına girmemiz gerekir. Eğer hitap ettiği kitle Müslümansa (Bizim kanaatimiz de bu yönde. Çünkü emsal dergiler haftalık 10 bin tirajı göremezken Şûra dergisinin 40 binlere ulaşması bu kitlenin varlığının en ciddi göstergesidir.) “Şeriatın bugün burada uygulaması nasıl olacaktır?”, “Toplumda ve toplumsal yapılarda hazırlık mahiyetinde ne gibi değişiklikler yapılması gerekir?” sorularına açıklayıcı nitelikte bir cevap verme çabası içinde olması beklenecektir. Ancak böyle bir cevaba rastlanmamıştır. Her iki durum için de sistematik ve pratik bir açıklama yapılmadığı söylenebilir. Şeriatın uygulanabilirliğine yönelik herhangi bir teklif, öneri, projeden bahsedilmemiş olması, kendi ifadeleriyle faaliyetlerinin “fiili değil lafız çapında bir mücadele” olduğunu gösterir. Sözlü mücadele, dergilerin hitap ettiği kitleye ulaşması ve onları bir arada tutması açısından oldukça önemlidir. Yavuz’un ifadesiyle radikal eğilimli dergiler, “inanmış devrimci-ütopik müminlere ulaşma ve onları kazanma mekanlarıdır.”

Türkiye’deki dinsiz (laik) ve düzmece düzenin, daha hala “din ve vicdan hürriyetlerini” Müslümanlardan yalan, dolan ve göz boyamalarla esirgediği vakasına ısrarla parmak basıp, Müslümanları, haklarını almak için uyarmaya çalıştığımız meydandadır. Hiçbir dinsiz (laik) ve düzmece düzen, Müslümana, “al sana hakların” demeyecektir. Ancak Müslümanlar, içinde bulundukları yiyip içip yatma manzaralarına son verir; hürriyet ve istiklal mefhumunun şuurunu kazanır; gece gündüz laf ebesi oluşu bırakıp iş ehli olmaya kavuşur; moda ve adetlerin bulandırıp gevşetici ve lükleştirici havasına esarettten kurtulur; para, kasa, masa ve rahat düşkünlüğünü atar da haklarını alma devrine ciddiyetle ve disiplinle girerlerse ne ala... Aksi takdirde bu zelil ve rezil vaziyette bu burunlar alışmış olduğu halde devam edecektir ve Haramilerin maddi ve manevi talanı sürüp gidecektir. Bugün bizim verdiğimiz Şeriat mücadelesi, lafız çapında bir mücadeledir. Yoksa fiil çapında bir mücadeleyi, uyurgezerlerle vermeye kalkışılmaz. Evinde daha çocuğuna ve zevcesine hâkim olamayan yumuşakçalarla, fiili ve ciddi bir mücadele elbette verilemez. Ancak biz, konuşma ve yazma çapındaki bir din hürriyetine geçiş için bazı katılıkları yumuşatmak ve civıtp kolay temizlenir bir kir haline getirmek peşindeyiz. Yaptığımız iş, işte, idrakleri uyuşup büzülmüş olanları, devamlı fikir hareketleri ile zihnî bir idmandan geçirip biraz ısındırmak. Ve onlara “ha, hakikaten biz kaskatı kirlerin içindeymişiz!” dedirtmeye muvaffak olmak. § 21/3

Mevcut düzenin yanlışlığını/bozulmuşluğunu, şeriat devletinin zorunluluğunu vurgulayan ve ümmetçi bir söylemle kaleme alınmış Beyanname 1389 yazısı, dergi hakkında inceleme başlatılmasına ve toplatılmasına sebep olmuş, Yazı İşleri Müdürü

Ömer Yorulmaz mahkûm edilmiştir (Türkmen, Basında İslami Muhalefet, 2000, s. 57). Şeriat propagandası yaptığı gerekçesiyle dergiye uygulanan bu gibi yaptırımları eleştirmek maksadıyla 8. sayıdan itibaren (genellikle 8 ve 9. sayfalarda) MEB ve DİB tarafından basılan kitaplardan şeriat ibaresinin geçtiği kısımları alıntılar yaparak yayınlamış aynı yaptırımların bu yayınlara da uygulanması gerektiği tahrik edici bir şekilde dile getirilmiştir.

...Yukarıda iktibas ettiğimiz satırlar, düzenin temellerini sarsıp, laiklik ilkesine aykırı olarak, Allah kanunları demek olan ŞERİAT kanunlarının tatbikini istiyor... Müdde-i hususiler! Neye bu kitapla boğuşmuyorsunuz? 163'ü lütfen burada da işletiniz!. Bakınız ne güzel ve izahlı ihbarat var. Yoksa lâik (dinsiz) ve düzmece düzenin birer resmi dairesi olan diyanet-i cumhuriyye bir emniyet sibobu olduğundan "ona ilişilmez" diye bir kaide mi var? Savcılar neredesiniz? Dirilin yahu! İrtica hortluyor! Devrimler ve tüm Atatürk ilkeleri çiğneniyor, siz hala bir kitapla uğraşamıyorsunuz. § 22/3

8. Sayıda MEB tarafından basılan İbn Haldun'un Mukaddime adlı eserinden din, devlet ve şeriat konularında alıntılar verilmiş, 9.sayıda Ferid'üd'din Attar'ın MEB tarafından basılan Pendname adlı eserinden dini ahlaki nasihatlere ve şeriat vurgularına yer verilmiştir. Dergi genelinde olduğu gibi bu yazı dizisinde de çoğunlukla meydan okuyucu ve tehditkâr bir dil kullanılmıştır. Daha sonra bu yazı dizisi sebebiyle de Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından tahkikat başlatılmıştır (Attar, 1978, s. 12).

Kavmiyetçilik- Milliyetçilik hakkında görüşler;

Kavmiyetçilik hareketleri Fransız ihtilali ile doğmuş, Doğu'ya yayılmış, zamanın büyük imparatorluklarının yıkılmasında müessir bir rol oynamıştır; Fransız ihtilalinin perde gerisindeki idareci ve failleri Yahudilerdir. Türkçülük, ilk Türkçülerimize yabancılar tarafından aşılanmıştır. Türkçülük İslam'a karşı bir manevi değerler manzumesi olarak sunulmak istenmiş ve Garpcılık hareketinin şirin bir ismi olmuştur. Türkçülük, İslam'ı dünya nizamı olarak reddetmektedir; hatta İslam'dan önceki çağlar diriltilmeye ve Müslüman-Türk'ün bin asırlık tarihi ve medeniyeti unutturulmaya çalışılmış, horlanmış ve hâlâ horlanmaktadır. Türkçüler laiktir, İslam'a dünya görüşü olarak muhaliftir, batıcıdır ve İslam'ı emellerine yaradığı ölçüde kullanmak taraftarıdır. Hatta İslam'ı ehli salipten daha fazla horlayanlar da Türkçülerin içinden çıkmıştır. § 25/13

Şûra Dergisinin “Millet” anlayışı;

Millet kelimesi, öz kültürümüzün lügatında “aynı dine mensub insanların teşkil ettiği topluluktur. Buna göre dünyada kesin ayırım ile iki millet vardır: İslâm Milleti ve Küfür Milleti... Millet kelimesinin aslı da bizindir ve bu kelime kök olarak ele alındığında bütün insanları İslam milleti ve küfür milleti diye iki ana kutba ayırmak imkanına sahip oluruz. Öyleyse bu kelimeyi ısrarla kullanıp terminolojimizde yerli yerine oturtmak zorundayız. Bu bir istirdat davasıdır.

Yazının devamında bir asırdan beri Batılı sosyologların kullandığı *Nation* ifadesinin karşılığının Batı hayranı aydınlarımızın tabir ettiğinin aksine millet olmadığını olsa olsa *kavim* olabileceğini ve millet ibaresinin sözlüklerimizdeki karşılığı doğrudan “aynı dine mensup insanların topluluğu” olduğunu ifade edilmiştir (Bilinmiyor, Beyanname 1398, 1978, s. 8).

Biz milliyetçiyiz bizim milliyetçiliğimiz İslam milliyetçiliğidir. Millet kelimesinin asıl anlamını biz sahip çıkmalıyız. Ş 19/13

Temelinde şeriat ehlinden uzaklaşma!” nasihati bulunan koskoca bir devleti, kavmiyetçilik hırsı ile yıktılar. Ülkemizde kavmiyetçilikle Türkçülük eş anlam kazanmış aynileşmiştir. Ş 22/2

Ziya Gökalp’in İslam’ı “Arab’ın dini” diyerek kavmiyet asabiyetini körüklediğini ve “Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan araştırma ve yayın organıdır” alt başlığıyla yayımlanan *Mimar Sinan* isimli derginin 77. sayısında tanınmış büyük masonlar arasında anlatıldığını gerekçe göstererek mason olduğu ileri sürülmüştür (Arıç, 1978). Çalışmamız açısından burada dikkate değer olan, Ziya Gökalp ve takipçilerinin öne sürmüş oldukları “Türk-İslam sentezi” fikirlerin ve tekliflerin kesinlikle reddedilmesi ve bu girişimlerin İslam’a ciddi zararlar verdiği kanısıdır (Bilinmiyor, Bu Kafadır, 1978, s. 11).

Şûra dergisinin “Hakimiyet” anlayışı;

Günümüzde “Hakimiyet milletindir” iddiası, demokrasilerin tatbikatta oligarşik (zümre) idâresine bir basamağı olarak kullanılmaktadır. İnsanlar nefislerine uyarak kandırılmaktadır. İnancımız odur ki; hakimiyet bilâ kayd-ü şart Allah’ındır. Ş 1/8

Ebu'l-A'lâ Mevdudi'nin etkisiyle başlayıp Seyyid Kutub tarafından sistemleştirilen “hakimiyet teorisi” İslamcılık düşüncesinde merkezi bir öneme sahiptir. Teori, “hüküm yalnızca Allah’ındır” ayetinden⁵ hareketle iktidarın, otoritenin, yargının ve düzenin Allah’a ait olduğu fikrine varmıştır. Derginin “Beyanname” olarak belirttiği ana kabullerinde Mevdudi ve Kutub etkisi olduğu söz konusudur. Bununla birlikte Anayasada açıkça ifade edilen devletin ana unsurlarından biri olan egemenlik, siyasi bir konu iken dinî referanslara bağlanarak dinselleştirilmiştir (Maviş, 2018, s. 104).

İlerleyen sayılarda, Âdemoğlunun “dava” ve “karşı dava” diye ikiye ayrıldığı görülmüştür. Dava ehli yani Müslümanlar yekûn halinde iken karşı davanın pek çok fırkadan oluştuğu düşüncesi mevcuttur. Daha sonra “Müslüman” kavramının da kendi içinde iki sınıfa ayrıldığı görülmektedir (Selami, 1978, s. 7). Bu sınıflandırmada, Marx’ın kullandığı “kendinde” ve “kendisi için” ayrımına benzer bir şekilde Müslümanları hali hazırda tarafı oldukları davanın bilincinde olup olmamaları bakımından “Müslüman” ve “Müslüman dava adamı” olarak ikiye ayrılır (Ritzer, 2010, s. 62). Dergi, etnik köken ve mezhep gibi farklılıklara girmeden ümmetçi bir dil kullanmış olsa da burada yapmış olduğu ayrım “Müslüman Şariatçıdır” başlığıyla birlikte düşünüldüğünde “Şariatçi olmak/olmamak” ya da “dava adamı olmak/olmamak” ciddi bir ayrışmaya sebebiyet verebilecek muğlak ifadelerdir.

Makbul olan “Müslüman dava adamı” ise davasının ve kendinin bilincindedir. Düzenin oyunlarına alet olmaz (Düzene Uyuma, Uyanları Uyandır, 1978, s. 6), köşesine çekilmez (Köşene Çekilme, Kardeşlerinle Kenetlen!, 1978, s. 15), davasını savunmaktan onun için mücadeleden geri durmaz (Evladını Cihaddan Alıkoyma, 1978, s. 5).

İnancımız odur ki; vatan, Allah’ın emir ve yasaklarının bir zerresinin dahi fedâ edilmeksizin tatbik olunduğu topraklardır. Meğerki, Allah’ın hakimiyetinin son Resulü’nün tebliğleri doğrultusunda tesis olunmuş nizam üzere yaşanan yer üzerinde gayrimüslimler dahi yaşıyor olsa vatandır. Bu vatanın hususi adı İslam Vatanıdır. § 1/8

Yukarıdaki alıntıya göre dergi, “Vatan” kavramı üstüne yapılan çeşitli coğrafi, siyasi, kültürel tarifleri reddeder. Kavramın çerçevesini oluşturan belirleyici unsur, Allah’ın

⁵ En’âm, 6/57

emir ve yasakları yani şeriattır. Burada yaşayanların ırk, düşünce, dil vs. özellikleri bu tanıma engel teşkil etmez. Aynı şekilde bir Müslüman da nerede yaşarsa yaşasın vatani, İslam Vatanıdır (Bilinmiyor, Beyanname 1398, 1978, s. 8).

İnancımız odur ki; millet ve vatan tariflerimize bağlı olarak, devlet, bir milletin onu millet yapan hukuku istikametinde teşkilatlanmasıdır. Aynı hukuka bağlı birden fazla devletin varlığı anlayışımız dışındadır. § 1/8

Bu açıklamada devletin en belirleyici unsurunun hukuk olduğu ve yazının devamında da bu kabule göre devletlerin iki şekilde tasnif edileceği belirtirmiştir. Bu tasnife göre; devletler ya tâbi oldukları hukuka göre ya da hükmettiği toplumun kavmi ekseriyete göre sınıflandırılır. İlk sınıflandırmaya göre devletler kapitalist, komünist, faşist devletler olarak ayrılır. İkinci sınıflandırmaya göre ise Alman, Yunan, Arap devletlerinden söz edilebilir (Bilinmiyor, Beyanname 1398, 1978, s. 8).

Devlet anlayışı bağlamında Dârülslâm-Dârülharp ayrımının ciddiyetle benimsendiğini Macid Hadduri'nin aynı isimli eserinin tercümesinin daha sonraki sayılarda seri halinde yayınlanmasından da anlayabiliriz (Hadduri, 1978, s. 11). Şûra dergisinde, anarşi ya da topluma dayalı bir düzen teklifinde bulunulmamış aksine Hobbes'a atıfla devletin toplumdan önce geldiği vurgulanmıştır. Otoritenin/devletin varlığı toplumun varlığı için zorunlu bir unsur olarak kabul edilmiştir.

Tarihimiz, Allah'ın son Resulü'nün yeryüzünü şereflelendirmesiyle başlamıştır. Hicret ile cemaat oluşun ve devlet kurmaya adım atışın şuur ve heyecanını duymaktayız... Ve bu tarihin “İlâ-yı Kelimetullah” üze kurulu Osmanlı ile noktalandığının farkındayız. Şimdi ise, bölük pörçük darmadağın bir milletiz. Esiriz. Nizamımıza hasretiz... Düştüğümüz yerden öz tarihimize bakarak kalkacağız. § 1/9

Yukarıdaki satırların devamında “belirli siyasi yönlendirme gayesiyle sunulan”, Orta Asya'dan veya Anadolu'nun fethiyle başlatılan tarih anlayışı reddederek yaşanan ânu ve istikbâli idrak edilebilmesi için bir perspektif kazandıracak, “bize has” bir metodoloji ortaya koymamızı sağlayacak bir tarih anlayışına sahip olmamız gerektiği ifade edilmiştir. Bu tarih, Hz. Peygamberin doğuşuyla başlamış ve Osmanlı ile noktalanmış şimdi ise “kaybedilen nizama” bu tarih anlayışıyla birlikte kavuşulacağı ileri sürülmektedir. Her ne kadar dergi kendi tarihlendirmesini hem miladi hem hicri

yapsa da tarihin başlangıcını hicretle değil de Hz. Peygamberin doğuşuyla ifade etmesi Hz. Ömer'den bu yana mevcut uygulamaya muhalif bir tarih söylemi geliştirilmeye çalışıp çalışmadığı konusunda bir belirsizlik mevcuttur.

Mülk mutlak mânâda Allah'ındır. İnsan, Allah'ın izni ve bağışıyla eşyaya sahip olma hakkına kavuşmuştur... İnsan mülkünü dilediği gibi, istediği gibi kullanamaz... Ş 1/9

Şûra dergisi, hakimiyet konusunda olduğu gibi mülkiyet konusunda da şariat merkezli bir mülkiyet anlayışı benimsemiştir. Ferdi mülkiyeti ikincil kılmasına gerekçe olarak mülkü elinde bulunduranın kendini o mülkün tanrısı gibi görmesini, mülke sahip olmayanın bir nesne gibi muamele görmesini öne sürmüş ve buna sebep olan şeyin mülkiyet olduğu ifade edilmiştir. İnsan mülkünü dilediği gibi kullanma hakkına sahip değildir o mülk üzerinde toplumun ve hayvanların bile hakkı söz konusudur. Mülkiyet anlayışında da sınırlayıcı olan şeriattır ve şariatın yürütücüsü olan halife ve devlet reisidir (Bilinmiyor, Beyanname 1398, 1978, s. 9).

Faize dayanan banka sistemlerinin her türlü yasaktır. Özel bankacılık anlayışı da kabul edilemez. Bankalar faizsiz ortaklık prensiplerine göre devlet bankaları olarak kurulabilir. Bütün sağlık hizmetleri-ilaç dahil- devlet tarafından ücretsiz olarak sağlanacaktır. Kimseye öncelik ve istisnailik tanınmaz. İlaç üretimini devlet yapacaktır. Ş 1/10

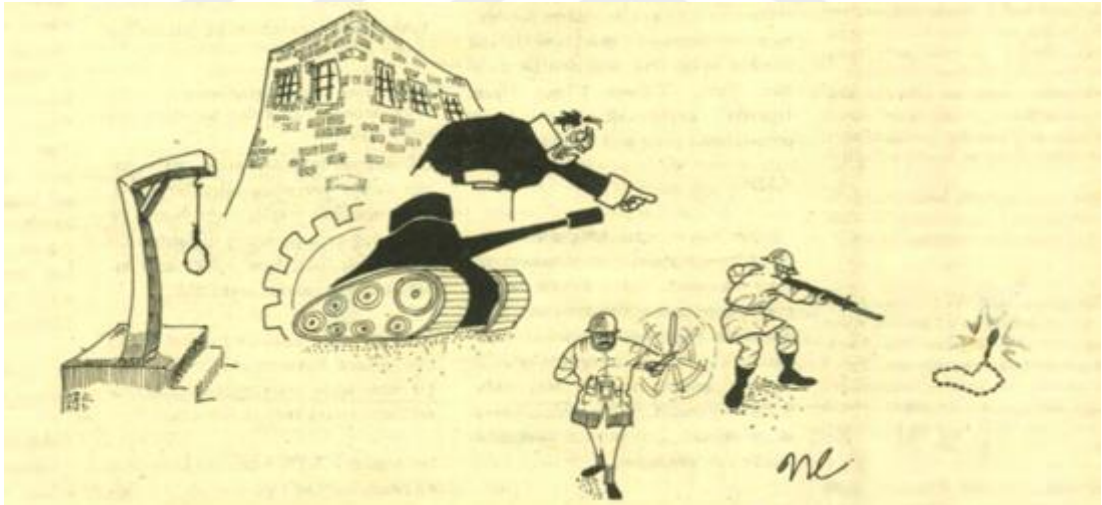
Yazının devamında, toprak kullanımı ve mülkiyetiyle ilgili ise şunlar aktarılmaktadır: “Toprak”, herkese ihtiyacı oranında ve işleyebileceği kadar verilmeli işlemediği takdirde elinde tutma, başkasına satma, kiralama, miras bırakmanın mümkün olmadığı belirtilmiştir. Şûra, yasal olarak kayıt altına alınmış kişisel mülkiyet hakkını, şer'i delilleri referans alarak reddedilmiştir. İlerleyen sayılarda da çokça üstünde durulan toprak kullanımı, ancak şariat temelinde kurulması gereken devletin nezaretinde halka sunulabilen ve daima kontrol altında tutulması gereken bir ciddi bir kaynak olarak görülmüştür. Bankacılık konusunda dönemin şartlarında Türkiye ve Müslüman ülkelerin birlikteliğinde kurulması planlanan “ortak pazar” “İslam pazarı” gibi oluşumlar, İslamî usullere göre yürütüleceği iddia edilse de özel bankacılık sistemine dayandığı için yani devlet bankası olmadığını gerekçesiyle reddetmişlerdir. Burada kastedilen devlet, dinî referanslara dayalı olarak işleyen yönetim sistemi yani “şeriattır”.

Siyasetten topluma, tarihten ekonomiye her meselenin çözümünün ve dayanağının İslam'da yani şeriatla olduğu fikrinin altı çizilmektedir.

Devletin yönetim biçimi ve mevcut idaresi “müşrik düzen” olarak tanımlanmış ve yıkılması hedeflenmiştir (Zincirler kırılacak Müşrik düzen yıkılacak, 1978, s. 1). Daha sonrasında ise beklenen düzensizlik/kuralsızlık hali değil şariat nizamıdır. (Şahinoğlu, 1978, s. 16) İslami yönetimin halifeliği doğrudan zorunlu kıldığı anlayışına yakın (Halifesiz İslam Devleti Olmaz!.., 1978, s. 1), demokratik yönetimlere uzak bir anlayış sergilendiği, ancak her durumda İslam'ın anarşik düzeni tasvip etmediğinin altı çizilmektedir.

3.1.3 Dergide Yer Alan Karikatürler

Bu başlık altında derginin sahip olduğu söylemi görsel olarak güçlendirmesi için dergi içinde yer alan karikatürlerden birkaçı ele alınmıştır.

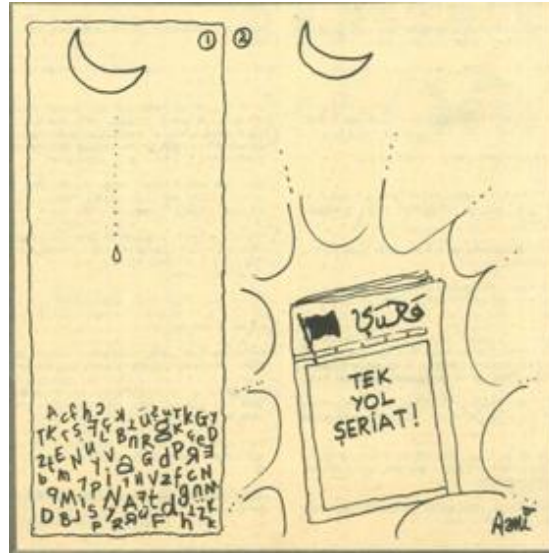
Şekil 1. Şûra Dergisi 2. sayıda “Şariat” karikatürü

Bu karikatür Şûra dergisinin yayınlamış olduğu onlarca karikatürden biri fakat derginin sahip olduğu düşüncenin iyi bir temsili olabilecek niteliktedir. Karikatürde darağacını, zindanı ve tankı arkasına almış bir yargıç, iki askere emir veriyor hedefte de bir tesbih imgesi var. Okuyucuya verilmek istenen muhtemel mesaj; devletin, askeriyle polisiyle ve yargı gücüyle tek tehlike olarak şeriatı gördüğüdür.

Şekil 2. Şûra Dergisi 4.sayıda “Batı” karikatürü

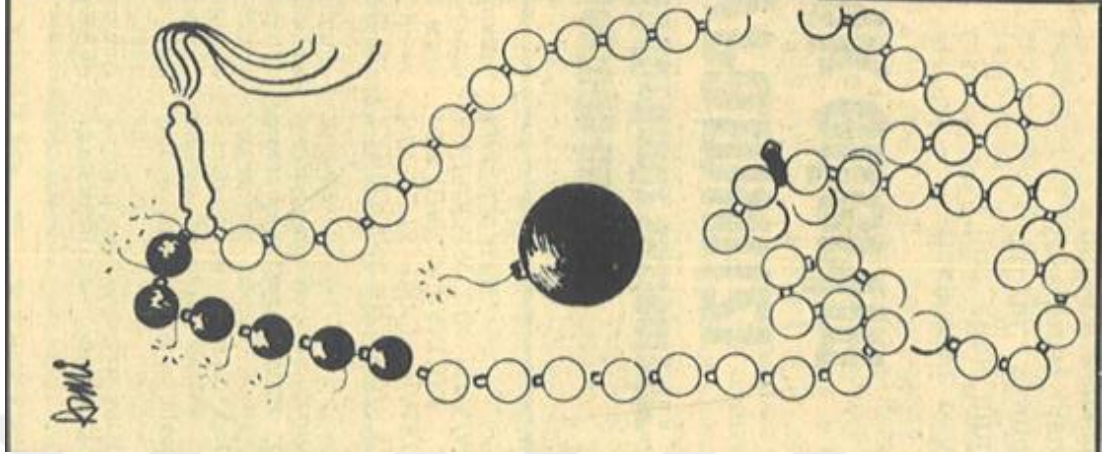
Karikatür, derginin Batı algısını temsil etmektedir. Üç derginin de ortak söylemlerinden biri Batı karşıtlığıdır. Bir faraş dolusu çöp, Batı eliyle insanlara sunulan fikirlerin, çöpten ibaret olduğu mesajını vermektedir. Karikatürden de anlaşılacağı üzere Batıya ait değer ve düşünce biçimleri genellikle sorunlu, işe yaramaz ve kötü niyetli olarak kabul edilmiştir. Karikatürün çizeri bilinmemektedir.

Şekil 3. Şûra Dergisi 26. sayıda “Şeriat” karikatürü

Karikatürde 1.planda hilalden damlayan harfler 2.planda ise kapağında “Tek Yol Şeriat” yazılı bir Şûra dergisi resmedilmiştir. İslam’ı temsil eden hilalden damlayarak

ve birikerek oluşmuş yani kaynağı ve amacı şeriat olan bir dergi olduğu mesajı verilmiştir. Karikatürün çizeri Azmi'dir.

Şekil 4. Şûra Dergisi 34. sayıda “Şehid” karikatürü

11 Eylül 1978 tarihinde çıkan sayıda yer alan karikatürde çizer, tesbih imgesi ile Ramazan ayı içinde öldürülen arkadaşlarını resmetmiştir. Tesbih tanesine benzetmesi geride pek çok kişinin olduğunu, fitili ateşlenmiş bomba benzetilmesi ise bu ölümlerin etkisinin büyük olacağı mesajını vermektedir.

Şekil 5. Şûra Dergisi 35.sayıda “Kubbe” karikatürü

Elinde kubbe taşıyan fötr şapkalı kişi, kubbeyi elinden bıraktığında bir kadehe külah gibi konulduğunu görmüş ve bu durumu şaşkınlıkla karşılamıştır. Karikatürde dinin, dinî olmayan şeylere alet edildiği mesajı verilmektedir.

Dergide yer alan karikatürlerde, dergi içeriğiyle uyumlu olarak “şeriat” teması ön plana çıkmaktadır.

3.2 Tevhid Dergisi

3.2.1 Yayın dönemi ve yayın politikası

Dergi Adı	Tevhid
Konu	Siyaset
Yayın Dönemi	1978-1979
Yayın sıklığı	Haftalık
Basım Yeri	Aksaray/İstanbul
Sahibi	Ali Galip Vural
Yazı İşleri Müdürü	Ali Galip Vural
Öne Çıkan Yazarları	Ahmed Selami, Yılmaz Yalçın, Selahaddin Eş Çakırgil, Ali Bulaç, Hüsnü Aktaş, Abdullah Birisi, M. Beşir Eryarsoy, Abdulkadir Vural

Tablo 6. Tevhid Dergisi

Şûra Dergisi, 30 Ekim 1978 tarihinde MSP yöneticilerinin yayın politikalarına karşı eleştirel yaklaşımlarını ve mali sorunlarını gerekçe göstererek yayınına son vermişti. Hemen ardından Yeni Ölçü Dergisinin iştirakiyle ve Akıncılar derneğinin finansal desteğiyle Şûra'nın devamı niteliğinde çıkan Tevhid dergisi, 17 Aralık 1978 tarihinde yayına başlamıştır. Haftalık olarak pazartesi günleri yayınlanan dergi, satış bedeli 10 Türk lirası, 20 sayfa, renkli kapak, büyük boy siyasi bir gazetedir.⁶ Derginin hitap ettiği kitleyi çoğunlukla Akıncı gençlik oluşturmaktadır. Dergi sahibi ve yazı işleri müdürü Ali Galip Vural'dır. Derginin daimî yazı heyetinde Ali Bulaç, Hüsnü Aktaş ve Selahattin Eş Çakırgil bulunmaktadır. Yayımlandığı dönemde 34.000 tiraja ulaşmış olan dergi, Akıncılar derneğinin 3 Ağustos 1979'dan itibaren "Akıncılar" ismiyle kendi dergilerini çıkarmaya başlamasıyla mali sıkıntıya girmiş ve 32. sayıyla 13 Ağustos 1979 tarihinde kapanmıştır. Dergi ekibi içinde yaşanan bir fikir ayrılığı

⁶ Dergiye ait bir kapak örneği için bakınız. EK-B

sebebiyle Tevhid dergisinden ayrılanlar, Selahaddin Eş Çakırgil önderliğinde Hicret dergisini çıkarmışlardır.

Her biri ortalama 20 sayfalık olan dergi sayılarının genel görünümü dikkate alındığında diğer dergilerde olduğu gibi belli sayfa aralıklarında belli konuların işlendiği bir şablona bağlı kalınmamış serbest bir sayfa düzeni takip edilmiştir.

Selahaddin Eş Çakırgil dergi ekibinin müştereken benimsediği yayın prensiplerini ilk sayıda şu şekilde ifade etmiştir:

“...Tevhid, herhangi bir dernek veya siyasi partinin resmi neşir vasıtası olmadığı gibi, neşriyatıyla onları ilzam etmek gibi bir mesuliyeti de yüklenmek istemeyecektir. Akıncıların müzaheretinden memnun olduğu gibi, MSP’nin alaka göstermesinden de aynı memnuniyet duyulmaktadır.... Bir siyasi kuruluşun sesi olarak, onun haber bülteni durumunda gözükmek gibi bir düşünce kesinlikle mevzubahis değildir. Keza, mevcut partiler düzeninde, benimsediğimiz siyasi partinin küçük hataları olursa bunlarla uğraşmayız, onu düzenin baskılarına karşı müdafaa ederiz: ancak inancımız açısından temelde büyük hatalar tevli edebilecek davranışlara karşı gerekli ikaz ve tenkit vazifemizi de yerine getiririz. Camiamız açısından polemiklere vesile olacak neşriyata girmekten kaçındığımız gibi, şer’an ihtilafı konularda yazmaktan da kaçınırız...” T 1/2

Bu yazıda bazı unsurlar öne çıkmaktadır. İlk olarak hiçbir derneğin ya da siyasi partinin resmi yayın organı olmadıkları dile getirilmiştir. Burada Şûra dergisi yayınlarından zımnen MSP’nin sorumlu tutulmasının ima ediliyor olduğu akla gelmektedir. Nitekim Şûra’nın 26.sayısındaki bir yazıda MSP ile ilgili, açıkça davasının “şeriat davası” olduğunu söyleyemese de Müslümanların fikriyatını temsil ettiği için onları ilzam etmekten kaçındıklarını ve Akıncıların yanında oldukları ifade edilmiş olsa da buradaki kadar net bir tavır söz konusu değildi (Bilinmiyor, 1978, s. 10). İnanç bakımından büyük hatalar olduğunu düşündükleri konulara karşı eleştirel bir tutuma sahip olacaklarını hatta bu durumu bir vazife gibi gördüklerini söyleyebiliriz.

Yukarıdan doğrudan yer verdiğimiz yazının devamında dönemin MSP Genel Başkanı olan Necmettin Erbakan’ın kendilerine “biz de hata yapabiliriz, ama bu hataları yazıya dökmeden önce konuşarak bir arada giderilmesini isterim” dediğini söylemekten

çekinmemişlerdir (Bilinmiyor, Biz Bize, 1978, s. 2). Tevhid dergisinin siyasetçilerle ilişkisinin Şûra dergisinden farklı bir boyutta olacağını buradan yola çıkarak söyleyebiliriz. Bu farklılığı şeriat konusundaki vurgunun eskisi kadar belirgin olmayışı da destekleyecektir. Nitekim Şûra dergisinde neredeyse her başlıkta ve yazıda defaten yer alan savunulan şeriat, Tevhid dergisinde “Ş...’ın Üstünlüğü Tartışılmaz” başlığında gördüğümüz gibi açıkça ifade edilmekten bile kaçınılmıştır. Dergide şeriat, rejim, ve kavmiyetçilik söylemi tanımlayıcı olsa da şeriat temasının daha geri planda kaldığını kavmiyetçilik temasının ise daha baskın olduğunu söyleyebiliriz.

Tevhid dergisinde çoğunlukla dini bir dil, sert bir üslup yer yer imalar ve kinayelerle anlam kapalılığı sağlanmaya çalışılmış eleştirel bir tutum sergilenmiştir. Derginin kullandığı kapak resimlerine, karikatürlere ve manşete taşıdığı başlıklara baktığımızda uzlaşmacı, kuşatıcı, yumuşak bir söyleme sahip olmadığı ifade edilebilir.

Derginin “İslami İstilahlar” köşesinde ilk sayıdan son sayıya kadar devlet, siyaset, şirk, küfür, şehid, fesad...vb kavramlar yer almıştır. Kur’an’dan alıntılarla okuyucuya sunulan kavramlar üzerinden, toplumun din anlayışını düzeltmek amaçlanmıştır.

Derginin ikinci sayısından itibaren neredeyse her sayıda Selahattin Eş, Hüsnü Aktaş ve Ali Bulaç tarafından yapılan gündem değerlendirmesi röportaj formunda yayınlanmıştır. Başta İran olmak üzere Afganistan, Pakistan, Mısır, Tunus, Cezayir, Arabistan, Suriye, Filistin, Eritre, Mora, Çad, Filipinler gibi İslam toplumların problemleri sık sık ele alınmıştır.

3.2.2 Tevhid Dergisinde “Kavmiyetçilik” Eleştirisi

Tevhid dergisinde 31 sayıda ortalama 289 yazı bulunmaktadır. Bu yazılardan 83’ü isimli 133’ü ise derginin ismiyle yayınlanmıştır. Bununla birlikte müstear isimle yazılan yazılar da mevcuttur. 289 yazıdan asgari 216’sının kim tarafından yazıldığı belirlenememektedir.⁷

⁷ Müstear isimle yazan yazarlar için bakınız. EK-E

Tablo 7’de dergilerin yayınlandığı tarih, kapak başlıkları ve dergide yer alan yazı ve makaleler anahtar kavramlar halinde belirtilmiştir:

Tablo 7. Tevhid Dergisinin İçeriği

Sayı	Tarih	Kapak Başlığı/Manşet	Öne Çıkan Başlık ve Tartışmalar
1	17 Aralık 1978	İran’da zafere duacıyız	İran İslam devrimi,Pakistan, Siyonizm, emperyalizm, Tacikistan ayaklanması, İslami devlette hükümet
2	25 Aralık 1978	'İslam'a Ulaşmanın Yolu, Allah'a İsyanı Yok Etmektir!'	İran hadiseleri, Tevhid mücadelesi, İslami ıstılahlar-küfür, Kur'an-ı Kerim'i anlamak, Diktatörlük
3	1 Ocak 1979	Huzur İslam'da	İslami Devlet ile Teb'a, İslami ıstılahlar-şirk, Batının inanç temelleri, Afganistan direnişi
4	8 Ocak	Ön kapakta Humeyni'ye ait fotoğraf var	Emperyalizm, İslam toprak hukuku, İslami ıstılahlar,
5	15 Ocak	Şirk	Diyanet İşleri, Mezhepler, Emperyalizm, İslam toprak hukuku, İslami ıstılahlar:ehven-i şer, Demirel, Kitle hareketi
6	23 Ocak	İran Halkı, Demokrasi Değil, Şeriat İstiyor!..	İran Müslümanları, Rus tehdidi, Emperyalizm, İslam toprak hukuku İslami ıstılahlar:Dar'ul harb ve Dar'ul Küfr, Komünizm,
7	1 Şubat	Humeyni Kürtlere seslendi...	Afganistan, Emperyalizm, Demirel-Ecevit, İslam toprak hukuku, Mevdudi,Kaddafi, İslami ıstılahlar:irtidat, Rusya, Humeyni
8	12 Şubat	Ey İranlı Müslüman sen İslâmı taleb ettin Allah nasib etti.	Dünyevileşme, Butto, Cihad, İslami

			ıstılahlar:cahiliye, İdeolojik savaş
9	19 Şubat	Anayasamızın Kaynağı Kur'an olacaktır	İran halkı, CENTO, Afgan ordusu, İslam toprak hukuku, İran'daki zafer, İslami ıstılahlar:Cumhuriyet ve İslam cumhuriyeti, İslam Ekonomisi, Sözde İslami gazete:Yeni Asya
10	26 Şubat	Küfür İslam topraklarından kovulacak	Dönmelik, Filistin, Humeyni, İslami Devlette biat ve seçim, Metin Yüksel, İslami ıstılahlar:islam, İslam devletin özellikleri
11	05 Mart	İbret olsun Şehid Sadrettin oğlu Metin gözleri açık gitti. Allahuekber	Hasan el Benna, yemen çatışması, İslami ıstılahlar: fitne
12	12 Mart	İslam adım adım geliyor	Mısır masonları, Barzani, İslami Devlet'te Partiler, Afgan mücahidleri, İslami ıstılahlar: şehid ve Şehadet, Kısas
13	19 Mart	"Birlik Olun ki, Anayasamızın Kaynağı Kur'an Olsun!"	İslam devletine kadar savaş, Masonluğa karşı, Yeniden Müslümanlaşmak, İslami ıstılahlar:fesad, Tağutların zulmü, OPEC, Başörtüsü emri, Emperyalizm, İdam, Necip Fazıl:vicdan kusturucu
14	26 Mart	Kafirlerle ittifaka hayır	Sudan, İslami ıstılahlar:fuhuş, Tağutların zulmü, OPEC, Humeyni, Said Nursi, MED yayınları, Pantoloncu Necdet(reklam), Rayet
15	2 Nisan	Şehidimiz darağacına böyle gitti	Cemaatleşme meselesi, Emperyalizm, İslami ıstılahlar:sağcı, İslami Devlette hürriyetler, tesettür yarışması, Şehid Metin Yüksel

			makale yarışması, İslam anayasa hukuku- ayetullah ruhani,
16	9 Nisan	Yaşasın Pakistan İslam devleti	Kıyas, İslam ümmeti, İslami ıstılahlar:besmele, MSP, 163. Madde, İslam cumhuriyeti, Bir ihtilalin anatomisi,
17	16 Nisan	İslam Milleti Bölünmez Bir Bütündür!. Türklük, kürtlük, arablık kavgasında Müslümanın yeri yok	İslami ıstılahlar:salah, İslami devlette hürriyetler, Barzani, İslamcı Akım
18	23 Nisan	Her Firavun'a Bir Musa, Her Nemruda bir İbrahim, Her Şaha bir Ayetullah!"	Lübnan, İslami ıstılahlar:halife ve hilafet. Faiz Develüasyon
19	30 Nisan	"Ülkeyi Bu Duruma Kavmiyetçilik Belası Düşürdü"	Kültür emperyalizmi, kavmiyetçilik belası, Diyeceği olan buyursun köşesi
20	7 Mayıs	Emperyalizme Uşaklık İçin Toplanan Konferanslar Müslümanları Bağlamaz	Süleymanlılar, infak, kültür emperyalizmi, Sanayileşme
21	14 Mayıs	"Her Yahudi Öldürülecek"	Diyanet tahrifatı, Yahudiler, İslam devrimi, Ehli sünnet, İslami ıstılahlar: Sadaka, kıyas, Humeyni
22	21 Mayıs	Türkiye Patronlarına Diyeceğimiz Var!.	Suriye, Statüko'nun İslam ülkeleri, Cahili Eğitim, İslami ıstılahlar:Tağut, Müslümanın vatani, Afganistan, islam dışı güçlerin partisi:MHP, Demirel oyunları, İran, MSP'yi içten kemirenler
23	28 Mayıs	İsrail'le Her Türlü İlişki Kesilmelidir!	Bozuk İslami anlayışlar, fazisiz banka saçmalığı, fetih, Fatih Mehmed filistin, emekçileri sömüren bu düzen
24	4 Haziran	Ş.....'ın Üstünlüğü Tartışılmaz, Merak Eden Teslim Olsun İslam'a...anlasın!	Mevdudi, Entelektüel sancı, İslami ıstılahlar: maruf münker, toprak kimin, İslam ve

			demokrasi, Ş...’ın Üstünlüğü, Kurukafa düzeni, Ortak Pazar, Düşünce dergisi
25	11 Haziran	"Müslüman, Savaş Zamanının Tesbitini Düşmana Bırakamaz"	İslami ıstılahlar:tefekkür ve fikir, İslam ve demokrasi, maraş faciası, Kuklalar devrilecek, Akıncıların bildirisi
26	18 Haziran	Kabil Düşüyor	Pakistan, Müslüman ve uzlaşmacılık, İslam’ın hakimiyet anlayışı, Baascı iktidarlar yıkılacak!
27	25 Haziran	CHP'nin Giderayak Müslümanlara Hazırladığı Tuzak!	İslami ıstılahlar:ibadet ve din, İslamın hakimiyet anlayışı, Katiller işbaşında, Afganistan
28	3 Temmuz	"Rus Ayısını Tepelemekte Bize Yardımcı Olun"!	Çağın zulmü, İslami ıstılahlar:cihad, Cuma günü boş camiler, Türk oldu Müslim, Afganistan, IMF, İnekperest mebuslar
29	9 Temmuz	Bu Düzendeki Vahşet Normaldir	Müslümanlar darağacında, Sünnetin ışığında, İslami ıstılahlar:siyaset, Laik düzen gayrimeşrudur, Bu düzene dua etme
30	16 Temmuz	Esad'ın Tağuti Düzeni Çöküyor	Şirk kavramı, İslami eğitim, İslami ıstılahlar:halk(yaratma), Diyaretin tefeciliği, Kızılbaşlık davası
31	23 Temmuz	Eritre Bir Kuru Dilime Muhtaç!..	Müşriklerle ittifak, Sakal mevzuu, İslami ıstılahlar:diyet, Nerede Müslümanların marşı, İkbal’in marşı, İran’ın bayrağı ne olsun?
32	Ağustos	Ücretli Kölelere Tekrar Hatırlatıyoruz: Halifesiz İslam Devleti Olmaz	Kavramsal analiz: tazir, Sakalı kesme, İstiklal marşı tahrif edilmiştir, Bayrağı(Tevhid) elden bırakmayacağız

Derginin bütün sayıları göz gönünde bulundurulduğunda hakkında en çok haber yapılan konu ilk sayının “İran’da zafere duacıyız” başlığından da anlaşılacağı üzere İran İslam devrimidir.

Bizi sevindiren bir husus, İranlı Müslümanların, zulme, sömürüye ve şirke karşı, hiçbir militarist gücün kontrolünü kabul etmeksizin verdikleri mücadeledir. Nitekim Tevhid gazetesi olarak, ilk isyanın patlak verdiği günden bu yana ... İslami bir devlet kuracaklarını açıklayan ve İmam Humeyni’nin emirlerine harfiyen uyan İranlı Müslümanları destekledik. Şu anda, Asr-ı Saadet’i asıl kabul eden bir devlet kuracaklarını açıklayan bu kardeşlerimizin bu niyetlerinin tahakkuku için dua ederiz. T 1/3

İran İslam devrimi açıkça desteklenmekte, İran’daki gelişmeler sevinçle ve heyecanla takip edilmiş konuyla ilgili dünya kamuoyundaki haberlere, Humeyni’nin demeçlerine, MSP yöneticilerinin gelişmeleri olumlayan beyanlarına genişçe yer verilmektedir.

Hassaten İran meselesine ayrı bir yer verişimiz, İran’ın Ortadoğu’nun kilit noktalarından kıymet-i harbiyesinin ehemmiyetli oluşu yüzündendir ve biz Müslümanların başlattığı bir hareketin muvaffak olabilmesi için gücümüzün yettiğince çırpınmış olmaktan dolayı kabahatli sayılmaktan şeref duyarız. Üstelik devamlı olarak ehli sünnete bağlılık adına, İran’daki kardeşlerimize atanların, ehli sünnetin bir kaidesine, ‘ehli kible olan tekfir edilemez’ kaidesine İran Müslümanları için tatbik etmediklerini, onlara karşı komünist korkusuyla kapitalistlerin desteklenmesi tavrını gördükçe, aynı tavra ortak olmayı kendimiz için zül telakki ederiz. T 5/2

İran’da olduğu gibi Pakistan’daki gelişmeler de büyük bir beklentiyle karşılanmış, Ziya’ul Hakk’ın idaresi on altıncı sayının kapağında “Yaşasın Pakistan İslam Devleti” başlığıyla yer almıştır. On sekizinci sayının kapağına taşınan “Her Firavuna Bir Musa, Her Nemrud’a Bir İbrahim, Her Şah’a Bir Ayetullah!” başlığında görüldüğü gibi Ayetullah Humeyni, Firavun’a ve Nemrud’a karşı Musa ve İbrahim peygamberler ile aynı konumda değerlendirilmiştir.

Müslüman halk yığınları her ne kadar şuurlanma bakımından istenilen üstün seviyeyi hâlâ gösteremiyorlarsa da insana bakış açısını, insanın soyuna, sopunu, kanına, diline, mevkiine göre ayarlamak gibi sapıklıklardan uzak olarak ayarlanmıştır. Hatta biraz şuurlu Müslüman olanlar da bu tip bir kavmiyetçiliğin Müslümanları rencide edebileceğini, Müslümanlar arasında tefrikaya vesile olabileceğini görmekte ve kenarda durmayı tercih etmektedir. Türkiye’de de Türk kavmiyetçiliği resmi ideolojinin temelini teşkil ediyor laiklikle birlikte ve

laikliğin gereği olarak... Yani, İslam devletten uzaklaştırılınca meydana gelen boşluk, kasıtlı ve yanlış olarak “milliyetçilik” diye isimlendirilen kavmiyetçilikle, Türk kavmiyetçiliğiyle doldurmaya çalışıldı. Hatta bununla yetinilmeyip, hiçbir şer’i vasfı olmayan “Divan-ı Lügat’üd Türk” isimli kitaptaki bir takım uydurma hadislere isnad olunarak Türk kavminin diğer kavimlerden yüce olduğu ileri sürüldü. T17/2

Milliyetçilik yani Tevhid dergisinin tabiriyle “kavmiyetçilik”, insanın kanına, soyuna, sopuna, statüsüne göre değişen bir bakış açısına sahip olmaktır. Şuur bakımından yeterince iyi durumda olmayan Müslümanların bile uzak duracağı bir “sapıklık” olan kavmiyetçilik, rencide edici ve Müslümanların arasında ayrılıklara sebep olabilecek yanlış bir yaklaşım olarak görülmüştür. Bununla birlikte Türkiye’de Türk “kavmiyetçiliği”nin laikliğin bir gereği olarak resmî ideoloji eliyle desteklendiği iddia edilmiştir.

Dergide öne çıkan olaylardan biri de Fatih Akıncıları Derneği Başkanı Metin Yüksel’in 23 Şubat 1979 Cuma günü Fatih Camii avlusunda öldürülmesidir. Yüksel, Tevhid dergisi için önemli bir isimdir. Şûra dergisi döneminde dergi sebebiyle Sivas’ta bir süre tutuklanmıştı. Tevhid dergisinin on birinci sayısında ve kapağında Metin Yüksel’in öldükten sonra çekilmiş fotoğrafları basılmıştır.

Şeriat konusunda Şûra dergisinde yapılan ısrarlı vurgu, Tevhid dergisinde yerini “kavmiyetçilik” eleştirisine bırakmıştır. Bu durum, daha ilk sayıda MSP yöneticileri ve Genel Başkan Necmettin Erbakan ile yapılan görüşmenin ve anlaşmanın etkisini düşündürmektedir. Bununla birlikte 24 Kasım 1978’de yapılan Ankara Toplantısında Düşünce dergisi, Şûra ve Yeni Ölçü dergilerinin yöneticilerine MSP parti kitesinin ve Akıncılar derneği siyasal örgütlenmesinin dışına çıkmaları halinde faaliyetlerine onay verilmeyeceğini kabul ettirmiştir. Toplantı, İslami neşriyata bir hudut belirleme yahut bir şekle sokma çabası olarak değerlendirilmiştir. Buna rağmen Tevhid dergisinin taşıdığı mesaj ve kullandığı söylem parti ile arasında gelgitli ve gergin bir halin oluşmasına neden olmuştur (Türkmen, Basında İslami Muhalefet II, 2000, s. 62).

On üçüncü sayıda Ali Bulaç tarafından “Yeniden Müslümanlaşmak” başlıklı yazıda

...Bilimum aydınlar ve yöneticiler, hala batının o kokuşmuş, eskimiş, pörsümüş ve kirli çamaşırları çoktan pazara çıkmış sistemlerine, felsefelerine tutkun, kendisinden hiçbir şey sâdır

olmayacak diye iman eden bir mukallit gibi bağı. Müslümanlar da 19. yüzyılın o bozuk Osmanlı dini anlayışından kurtulamayan, hâlâ “cevherden gerdanlıklar” ve “aşikin” efsaneleri okuyan süper gerici, ultra dünya dışı üstadlarının ağızlarından çıkacak hikmet (!) dolu incilerin kulu kölesi. Hala o çok dinlediğimiz “Çok süründün ayağa kalk Sakarya” türkülerini okumakta, hâlâ “Ayasofya açılıns patrikhane dışarı”, yeniden büyük Türkiye, milli ve ahlaki değerlerimiz, o muhteşem bin yıllık tarihimiz, Allah’ın seçtiği -bunun delili neyse- kurtulmuş aziz milletimiz sloganlarını tekrarlayıp durmaktalar. Ve hâlâ ehven-i şer diye “CHP’ye karşı AP, Rusya’ya karşı ABD ve NATO, komünizme karşı sağcı ve curcuna...” Gerçek şu ki, yaşadığımız hayatın katı gerçekleriyle bu insanların temsil ettiği sözde İslam’ın hiçbir sağlam irtibatı yok. Bu sözde İslam, ne Kur’an’ın ve sünnetin anlattığı İslam’dır ne de şirke ve zulme karşı koyabilecek güçte ve yapıda bir İslam’dır. Türkiye’de Müslümanların yaşadığı en büyük çelişkinin, uğradıkları zaafaların, peşlerinden bırakmayan başarısızlığın odak noktası da budur. Bu, sakat anlayışlar terk edilmedikçe Kur’an’ın ve sünnetin ortaya koyduğu hakiki İslamla, toplum genel bir tebliğ ile eğitilmedikçe, ne Müslümanlar Allah’a karşı vazifelerini yerine getirmiş olacaklar, ne de ülkenin sosyal, iktisadi ve ahlaki hayatı İslamla değişecektir. Eğer samimiyetle Müslüman olmak istiyorsak ve başka hiçbir endişemiz yoksa, o zaman Allah’ın Resul’üne indirdiği İslam ile kendimizi en kısa zamanda Müslümanlaştırmalıyız. T 13/5

Bulaç, aydınların “kokuşmuş” Batı’ya olan hayranlıklarından, Müslümanların da “bozulmuş” din anlayışlarından kurtulmak yerine sloganlarla yaşadıklarını ifade etmiştir. “Vicdan kusturucu” diye nitelenen Necip Fazıl’a atıf yaparak onun temsilcisi olduğu “sözde İslam’ın” yaşadığımız hayatın gerçekleriyle hiçbir bağlantısının olmadığını ve bu “sakat anlayışlar” terk edilmedikçe samimi Müslüman olunmayacağını dile getirmiştir.

Biline ki, İslam’da hâkimiyet ve kanun yapma sadece Allah’a aittir. Bunu böyle kabul etmeyip de herhangi bir şahsın, herhangi bir kavmin veya herhangi bir grubun, idarenin kanunlarına boyun eğmek, Allah’tan başka ilahlar edinmenin, tağuta tapmanın, kısaca şirk koşmanın ta kendisidir. T 24/ 8

Mevdudi ve Kutub etkisiyle değerlendirdiğimiz “hakimiyet teorisi” Tevhid dergisinde de mevcuttur. Hatta Şûra dergisine kıyasla Mevdudi’nin ve Seyyid Kutup’un yazılarına daha çok yer verilmiştir.

...Müslümanların bugün kendi inançlarına göre sahip olmaları mutlaka gerekli bir reisleri (ki, o reisin Yüce Resul’e halef olup olmadığı İslam şeriatının ölçülerince tespit olunmalıdır) ne yazık ki yoktur. Bu açıdan bakıldığında Müslümanların bugün çözüm bekleyen en acil

mes'eleleri, bütün dünyada tek bir lider etrafında kenetlenmek ve o tek lidere bağılılıklarının, inançlarından doğan bir vecibe olduğunun idrakidir. T 21/2

Halifelik konusu Şûra, Tevhid ve Hicret dergilerinin ortak olarak üstünde durdukları konulardan biridir. Bütün Müslümanların bir halifeye bağılı olması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Bugün en acil çözülmesi gereken mesele olarak halifelik görülmüştür. Müslümanların dinî referanslara dayalı bir devlet kurma yolundaki en büyük eksikleri, cemaati bir arada tutacak Hz. Peygamberin halefi bir lider olduğu söylenebilir. Öyleyse halifenin varlığı İslam devletini de mümkün kılacak önemli bir ayrıntı olarak kabul edilmiştir.

İslam Ortak Pazarı gibi projelere oldukça mesafeli duran Radikal İslamcılar, bu tür bir ortaklığı sömürü olarak görür. Bu tür projeler Türkiyeli Müslümanları İslâmî devlet özleminden ve isteğinden uzak tutar hatta bu Yunanistan ve İngiltere gibi Arap ülkelerini sömürmeye niyet etmektir. “Ama hangi ülkeye olursa olsun Müslümanların kaynaklarını sömürten, onları tabii servetlerinden mahrum bırakan bütün satılmış Arap liderlerinden, Şeyh, Emir ve Kralından hesap sormakta devam edeceğiz. T 32/4

Şûra’da olduğu gibi Tevhid dergisinde de “Ortak Pazar” “İslam Pazarı” gibi organizasyonlara sömürü düzeninin bir parçası olduğu ve Müslümanları İslâmî devlet arayışından uzaklaştıracığı düşüncesiyle karşı çıkmıştır. Bununla birlikte İslamcı ve Radikal İslamcı kavramlarının, başkalarının İslam anlayışını ifade eden ötekileştirici ya da olumsuz bir anlamda kullanılmadığını söyleyebiliriz.

Müslüman! İslam'dan başka hiçbir din ve sistemce (vahye dayalı olmakla birlikte bugün tahrif edilmiş dinler de dâhil) şehidlik makamı yoktur. Binaenaleyh, kapitalizmi, komünizmi, laikliği, demokrasiyi, faşizmi, nasyonalizmi vs. beşeri sistemleri müdafaa ederken ölenlere şehid denilmesine, bu İslami ıstılahın gelişi güzel kullanılmasına seyirci kalma, müsaade etme! T 30/20

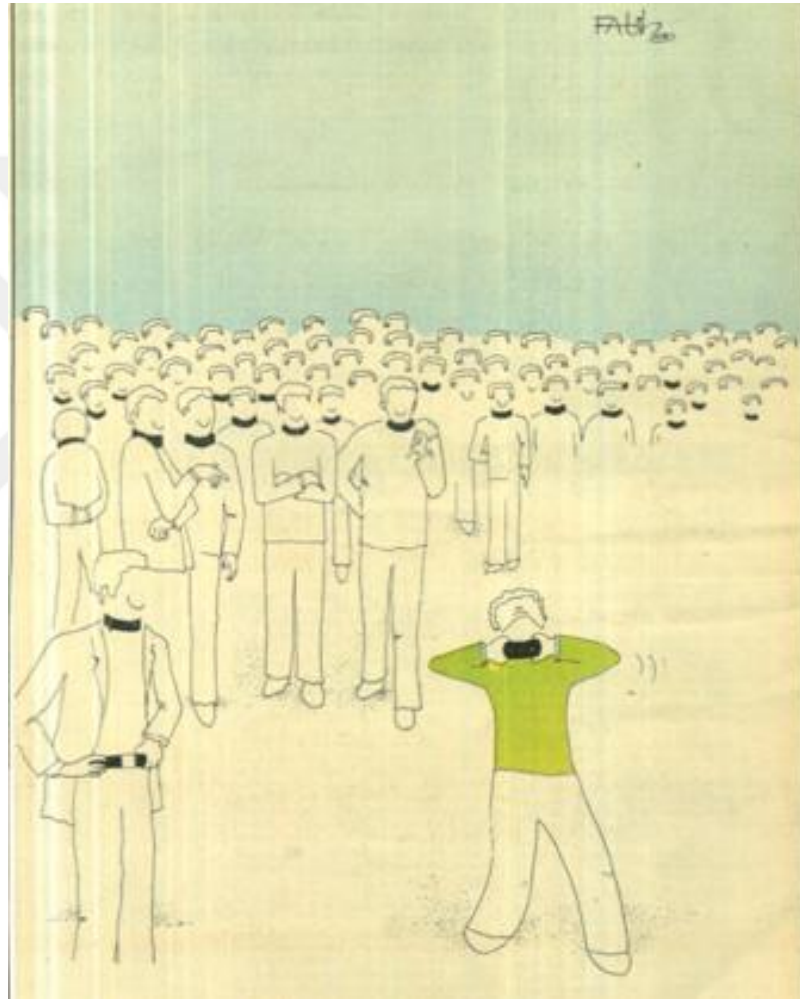
İslâmî değil laik bir yönetim biçimini benimsediği gerekçesiyle devletin ya da DİB’in Ramazan ayının ve bayramların ilanından, kimin şehit olduğunun belirlenmesine kadar dinî olan tüm takdir ve tespitlerde yetkili makam olmadığı öne sürülmüştür.

Tevhid dergisinde temel dini bilgilerden daha çok İslam’da devlet, İslam’da demokrasi, İslam ekonomisi gibi güncel dini meseleler ele alınmıştır. Ayrıca dünya

gündeminin ve gündelik siyasetin yorumlanarak okuyucuya sunulduğu bir yaklaşım benimsenmiştir.

3.2.3 Dergide Yer Alan Karikatürler

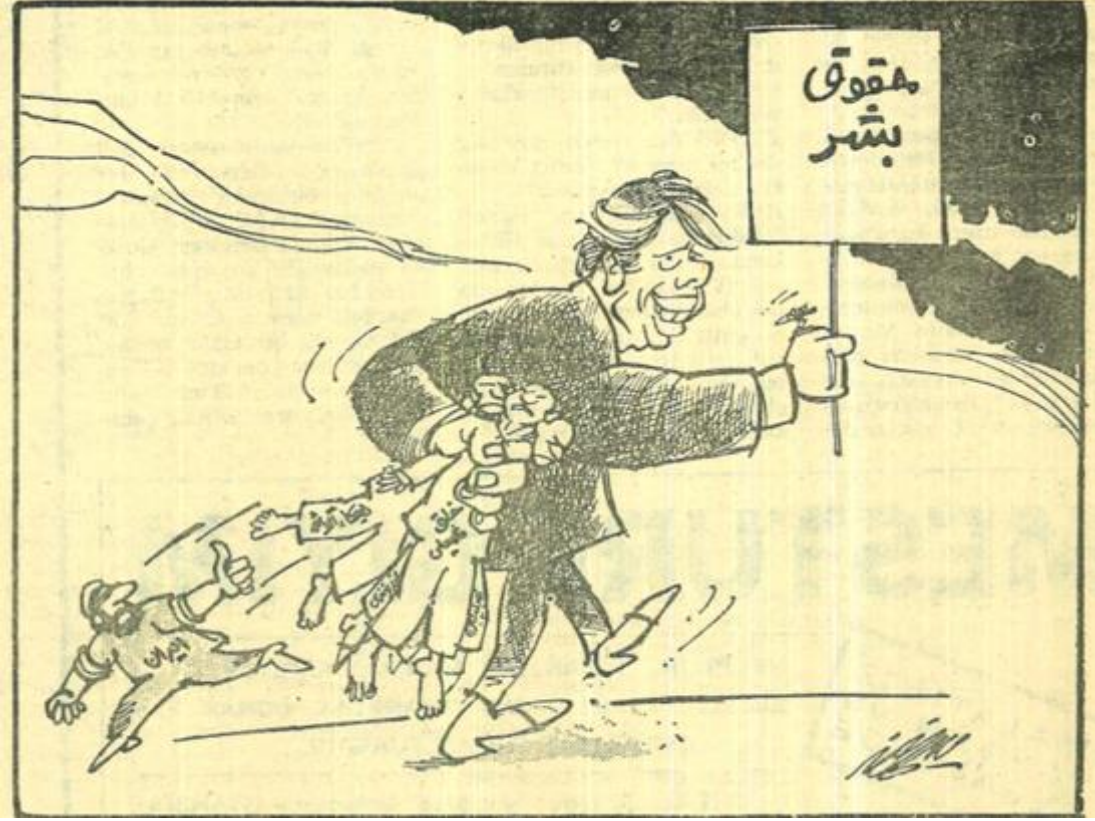
Tevhid dergisinde takriben 29 karikatür mevcuttur. Bu karikatürlerden dergideki hâkim söylemi temsil eder nitelikte olan beş karikatür ele alınmıştır.

Şekil 6. Tevhid Dergisi 1. sayı “Ücretli Köleler” karikatürü

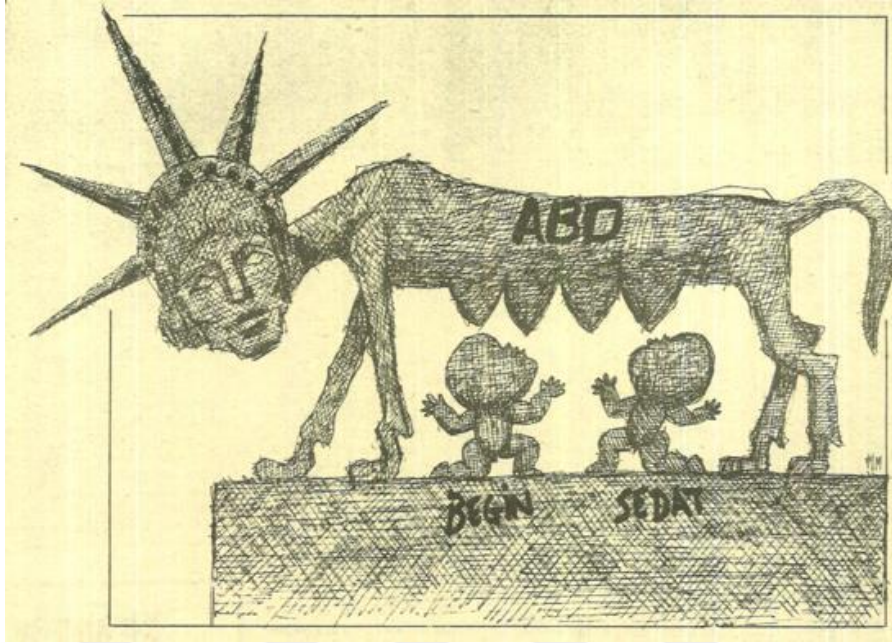
Dergiden yer alan karikatürlerden Fatih Uğurlu’nun çizdiği bu karikatür, boyunlarında tasma olan bir yığın insanın arasında yeşil kazaklı bir kişinin, boynundaki tasmadan kurtulmaya çalışırken etrafındaki insanların alaycı ve umursamaz tavırlarını resmetmiş. Okuyucuya verilmek istenen muhtemel mesaj, tasmalı insan yığınları

arasında bu durumdan kurtulma çabası içinde olan tek kişinin okuyucunun kendisi olduğudur.

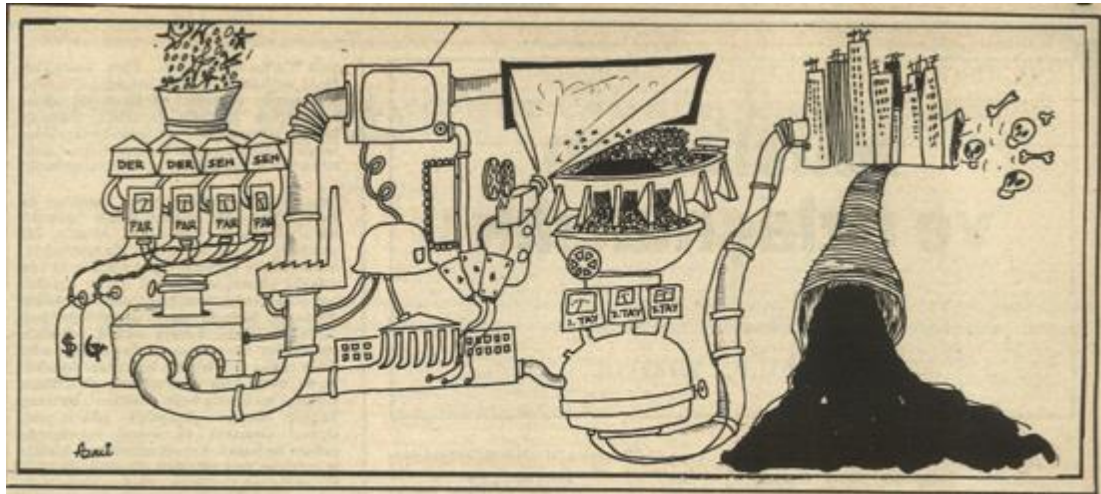
Şekil 7. Tevhid Dergisi 11. sayıda “İran” karikatürü

İran gazetelerinden alınan karikatürde ABD Başkanı Jimmy Carter sağ eline konmuş bir sinekle “insan hakları” yazılı bir pankartı taşıırken diğer eliyle Filistin gibi ülkelerin boğazını sıkıyor. Carter’ın temsil ettiği Amerika’nın yani Batı’nın insan hakları söyleminin arkasında zulüm olduğu ve İran’ın bu durumdan kurtulmuş olduğu resmedilmiş. Diğerlerinden farklı olarak İran’ı temsil eden figürün sakallı olması da dikkat çekicidir.

Şekil 8. Tevhid Dergisi 12. sayıda “ABD” karikatürü

Karikatürde 17 Eylül 1978’de ABD gözetiminde Mısır Devlet Başkan’ı Enver Sedat ile İsrail başbakanı Menahem Begin arasında imzalanan Camp David sözleşmesini temsilen resmedilmiştir.

Şekil 9. Tevhid Dergisi 26. sayıda “Düzen” karikatürü

Karikatür, dergide sık sık kullanılan “Düzen” kavramının taşıdığı anlamı özetler niteliktedir. Karikatürde, ABD doları ve Komünizm gazıyla dernekler, sendikalar ve partiler aracılığıyla insan yığınlarının öğütüldüğü bir düzenek kurgulanmıştır. Bu

düzenekte fabrika, televizyon ve sinemayı temsilen film makinası ve futbol stadyumu mevcut. Stadyumlarda toplanan insanlar çok katlı modern yapılara aktarılmaktadır. Bu düzeneğin çıktıkları ölüm ve kirliliktir. Karikatürün çizeri Azmi, dergideki çoğu karikatürün sahibidir.

Şekil 10. Tevhid Dergisi 28. sayıda “Hakimiyet” karikatürü

Karikatürde, insanlar birer kukla gibi iplere bağlı hareket ettirilmektedir. İpleri elinde tutan kişinin elinde ise “Hakimiyet Ulusundur” yazılı bir pankart mevcut. Pankartı elinde tutan kişi de bir kukla ve onun da ipleri bir başka kuklacının elinde oldu görülmektedir. Karikatürün çizeri bilinmiyor.

3.3 Hicret Dergisi: “Cemaatten Devlete”

3.3.1 Yayın dönemi ve yayın politikası

“Şeriatı anlamak bakımından ihtilafa düştükleri” için *Tevhid* dergisinden ayrılanlar *Hicret* dergisini kurmuşlardır. Dergi isminin “Ümmet” olup olmaması konusunda kısa süren bir belirsizlik yaşanmış ve “Hicret” olmasına karar verilmiştir (Hicret'ten Okuyucuya, 1979, s. 19). 17 Eylül 1979’da Hicret’in ilk sayısı “Cemaat’ten Devlet’e” sloganıyla Selahaddin Eş öncülüğünde çıkarılmaya başlamıştır. Haftalık olarak çıkan 20 sayfa, renkli kapak, büyük boy bir gazetedir.⁸ Nisan 1980 tarihinde 21. ve son sayısını yayınlamıştır. Selahaddin Eş, hakkında açılan davalar sebebiyle Nisan 1980 tarihinde 21.sayı ile dergiyi kapatmış ve İran’a gitmiştir (İlmi Etüdler Derneği, 2022).

Dergi Adı	Hicret
Konu	Siyaset
Yayın Dönemi	1979-1980
Yayın sıklığı	Haftalık
Basım Yeri	Aksaray/İstanbul
Sahibi	S. Coşar
Yazı İşleri Müdürü	Selahaddin Eş
Öne Çıkan Yazarları	Selahaddin Eş Çakırgıl, Ali Bulaç, Eyüb Salah, Hüsnü Aktaş, M. Beşir Eryarsoy, M. Mengüç Yenigün

Tablo 8. Hicret Dergisi

Dergide, Hadislere ve Kur’an-ı Kerim ayetlerine sıklıkla yer verildiği gibi Seyyid Kutup, Mevdudi gibi Türkiye İslamcılığında etkili olmuş isimlerin eserlerine ve röportajlarına da önemli bir yer ayrılmıştır.

⁸ Dergiye ait bir kapak örneği için bakınız. EK-C

İslami ıstılahlar köşesinde Ragıp el-İsfehani'nin *Müfredâtü elfâzi'l-Ḳur'ân* isimli Kur'an kavramları sözlüğünden pasajlar her hafta okuyucuya sunulmuştur.

Şûra'da söz ettiğimiz Tevhid Dergisinde büyük ölçüde vazgeçilen agresif siyasi eleştiri dili ve sert üslup Hicret Dergisinde tekrar kendini göstermiştir.

Hicret Dergisinde 21 sayıda ortalama 215 yazı bulunmaktadır. Bu yazılardan 84'ü isimsiz 80 yazı ise derginin ismiyle yayınlanmıştır. Bununla birlikte müstear isimle yazılan yazılar da mevcuttur. 215 yazıdan asgari 164'ünün kim tarafından yazıldığı belirlenememiştir.⁹

Tablo 9'da dergilerin yayınlandığı tarih, kapak başlıkları ve dergide yer alan yazı ve makaleler anahtar kavramlar halinde belirtilmiştir:

Tablo 9. Hicret Dergisinin İçeriği

Sayı	Tarih	Kapak Başlığı/Manşet	Öne Çıkan Başlık ve Tartışmalar
1	17 Eylül 1979	Humeyni: "İslami Olmayan İktidarlara Devirmeliyiz"	Anayasa kavramı, İnceleme:Hicret, İslami ıstılahlar: Hüküm, Laikler iktidar olamaz, Humeyni
2	24 Eylül	Tağuti Düzenlerin Devamı İçin Oy Yok! Afganistan Çekoslovakya Değil!...	Consensus'umuz Demokrasi mi İslam mı?, Afganistan, İslami ıstılahlar:el-İsfehani, Ortak Pazar sevdası
3	1 Ekim	Mevdudi: Allah'ın İradesinden Kaynaklanmayan Her İrade Puttur, Tağut, Şirkettir!	Mevdudi, Devlet nedir, Komünizm, İslami ıstılahlar:günah ve ecr, Afganistan
4	8 Ekim	Müslüman! Senin Rejimin Hani?	1960 sonrası islami hareket, Tevhid çağrısı, Put ilmine(mitoloji) göre Bozkurtçuluk, İslami ıstılahlar:ecel,

⁹ Müstear isimle yazan yazarlar için bakınız. EK-E

			Sansür, Filistin devletine hayır, Cemaat ol asabiyyete kapılma!
5	15 Ekim	Umudumuz İslam'da	Müminler tetikte olmalı, Komünizm, Siyaset çarkı, İslami ıstılahlar:kardeş, İslam hükümeti kuruluncaya kadar savaş, Ecevit
6	22 Ekim	Pakistan'da demokrasi tepelendi- tağuti düzen isteyenlere hürriyet yok	Filipinler, Demokrasi karşısında kemikleştik mi, İslami ıstılahlar:adem-arz, Delil ve çağrı,
7	29 Ekim	Yaşasın Suriye'deki şanlı İslam ayaklanması	İslam devleti istiyoruz, İslami ıstılahlar:ümme, Pratiği İslamlaştırmak, Kaatil Esad, Madde 163'ün iptali, Sinema'da İslam, Afganistan, Sağcı değil Müslümanız
8	11 Kasım	'Nusayri Kafirlerine Karşı Ölüm-Kalım Savaşı Veriyoruz!'", "İdi Gamoy Russi!.."	Cezayir, Hicret devleti, İslam'a hazırlanmak, İKO, İsrail, Ecevit
9	19 Kasım	Kur'anın yolunda omuz omuza	Kahire, 15.asra halifesiz girerken, Suriye, İran, Beyanname 1400, Humeyni, İslami ıstılahlar, Hicreti anlamak
10	26 Kasım	Beytullah'a ve Bütün İslam Topraklarına Uzanan Eller Kırılacaktır	Sünnetin önemi, Kahire dosyası, Laik TC- Papa buluşması, İslami ıstılahlar, Mısır suriye, IMF, Meseleleri Çağdaş yorumlarla ortaya koyabilmek
11	3 Aralık	İslam'a saldırana saldırınız	Savaşa hazır olmak, Cihad, Kahire, Hint Müslümanları, Irak

			ve Suriye cephelerimizden, Tebliğ
12	10 Aralık	Amerikan emperyalizmini tökezlettik	Resmî ideoloji vaftiz edildi mi, Millet kelimesi, Suriye destanı, Laik TC, Humeyni
13	17 Aralık	Dönersek namerdiz, İslam yolunda, cihaddan	İrtidat, Kur’anda Millet, Ya şehadet ya İslami hükümet, Düzenin yıkılışı, İran, Cemaat olmak, Türkiye nasıl kurtulur
14	24 Aralık	Gün sovyet emperyalizmin cezalandırma günüdür	Sabır ve Cihad, Hadiste “Millet”, Kemalist devrim, NATO, TRT, Humeyni, Rusya
15	21 Ocak 1980	..Ve, Onları Nerede Yakalarsanız Öldürün.. Onları Sizi Çıkardıkları Yerden Çıkarın..."	Afganlıma, Erbakan komutan Akıncı asker ve ..., Kavmiyetçilik, Komünizm
16	25 Şubat	'Bizi Kurtaracak İnkılab, İslam İnkılabıdır!'	Afganistan, Laik kapitalistler, İslam inkılabı, Kapitalist demokrasi, Mücadele ve niyetler
17	3 Mart	Müslümanlar Kafir Düzenlerin Bekçisi Değildir!	Emperyalizm, Türkiye’de ilan edilmemiş bir iç savaş var, Türkiye’nin yenilgisi laikliğin yenilgisi olacak
18	12 Mart	'Biz Gidersek Bile Toprağımız 'İslam Kabristan'ı' Olur"	Kafirler birbirine benzer, Kaddafi, Tağutların kaideleri, Humeyni
19	24 Mart	Allah'a İmanın İlk Şartı: Tağut'a İsyan!	Türkiye’nin yeri neresidir, TV’deki din programı hangi dinin, Düzen kendine yeni bir baş arıyor, İslami hükümet için ölecek kadar hür, Sinemalar inkılabı

			olmuş bütün meyhaneler kapanmış... silah mı önce gelir tebliğ mi
20	1 Nisan	'Yuh Olsun Putlarınıza...Akıllanmadınız mı Daha?..."	Emperyalizm bir hümanizmdir, Hedefimiz:sınırsız ve sınıfsız tek islam devleti, Ölçü ve hakem
21	21 Nisan	Tağut'a Teslim Olmak Yok!	İslam hukukunda savaş ve barış, İblis parlamentosu, Şahısları değil sistemi tartışırız, Suskunluğumuz başlarken

3.3.2 Hicret Dergisinde “Rejim” Karşıtlığı

Bu başlık altında dergiden alınan önemli pasajlar ışığında öne çıkan tartışma konuları, derginin sahip olduğu yaklaşım, varsa kendi içinde çelişkiler ele alınacaktır.

Tevhid Dergisinde şeriat vurgusu azalırken, Hicret Dergisinde gelindiğinde “tağuti düzen” nitelemesiyle sürdürülen rejim karşıtlığı artmıştır. Dergi, okuyucuya bu yönetim biçiminde oy verilmeyeceğini açıkça beyan etmiştir.

Diyeceksiniz ki “tağuti düzenden kastınız nedir?” Bazı AP’liler “biz de Müslümanız yahu, ne demek istiyorsunuz yani... Tağut düzen diye bugünkü düzeni kastediyorsunuz anlaşılan... Bizlere rey verilmesin de komünistlere mi?” diye söylendiler. Kavmiyetçiler ise “Siz zaten bizim ölülerimize şehit dememize bile karşı çıkıyorsunuz, biz bu düzeni koruyacağız, tağuti düzen deseniz de, demesiniz de... Biz bu düzenin hakiki sahipleriyiz” dediler ve haklı olarak atalarının düzenini savunmak gereği duydular. Ama bir de bazı kardeşlerimiz çıktı ortaya ki “yahu siz bununla şunu mu demek istiyorsunuz?” diye öküz altında buzağı arayan cinsten sualler sormaya başladılar. Halbuki sarahat varken delâlete itibar olunmaz... Biz demişiz ki “TAĞUTİ DÜZENLERİN DEVAMI İÇİN OY YOK. Bizim karnımızdan konuşmaya ihtiyacımız yok. Bir Müslüman olarak asla ve kat’a Müslümanların idare edilmesi için beşerî menşeli bir sistem lehine onun sürüp gitmesi niyetiyle rey kullanmayacağız.”H 3/2

“Allah'ın İradesinden Kaynaklanmayan Her İrade Puttur, Tağut, Şirkidir!” Üçüncü sayının kapak başlığında yer alan Mevdudi'nin ifadesinde ve yukarıda yer verdiğimiz pasajda görüldüğü gibi millet iradesine dayanan sistemler ilahi kaynaklı olmadıkları sebebiyle “tağut” olarak tanımlanmıştır. Bu sistemlere oy vermeyeceklerini ilan edilmesi MSP ile aralarındaki ayrılığı daha belirgin hale getirmişlerdir.

Devlet, sınırları belli bir toprak üzerinde yaşayan toplumun hukuki bir şekilde teşkilatlanmasından meydana gelen siyasi bir kurumdur. Yeryüzünde ilk devlet Hz. Âdem tarafından, kendine verilen on sahife ile kurulmuştur. Dolayısıyla ilk devlet vahiyle ortaya çıkmıştır. O tarihten bu yana tevhit mücadelesi sürmektedir. Şurası muhakkaktır ki, “devlet mukaddes bir varlık” değildir. Esasen bu anlayış, insanları kafa taslarına göre sınıflandıran ırkçı felsefenin getirdiği bir zulümdür H 3/5

Kavmiyetçi-Milliyetçi devlet anlayışları ırkçılık ve zulüm olarak nitelendirilmiştir. Bu anlayış biçimi ister tarihî ister siyasî olsun şiddetle reddedilmiştir. Çünkü kavmiyetçilik cemaat olmanın önündeki en büyük engellerden biri olarak kabul edilmiştir. İlk devletin Hz. Adem'e inen on sahife ile kurulduğu kabulüne dayanarak, Hicret dergisinin bugün bizim anladığımız modern anlamı dışında “devlet” kavramını neredeyse “din” kavramıyla aynı anlamda kullandığını söyleyebiliriz.

Müslüman olarak biz bu şirk ve tuğyan'ı, küfürü yok etme, putları devirme eyleminde nerede yer alacağız? Uykudan uyanacak mıyız? Yoksa, uykuda değil de mahsustan mı “uyuyor gibi” yapıyoruz? Eğer böyleyse çok kötü... Müslüman, uyan derin uykulardan! ... Kendinle açmazlara düşme... hazırlığını yap! nöbet yerinde uyuma, gevşeme. Unuttun mu tarihindeki UHUD dersini. H 4/4

Dergide “bu eylem” diye işaret edilen eylem İran'da Pakistan'da yapılan eylem ve faaliyetlerdir. Böyle bir mücadele ortamında Türkiye'deki Müslümanların bir yer almadığı ve tenakuz halinde olması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu mücadele, Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında yapılan Uhud savaşına benzetilmiştir.

İslam, münferit hareket etmeyi esas kabul etmez; cemaatleşmeyi İslamlaşmanın ilk merhalesi olarak görür. Hatta öyle ki, pek çok şeyde ifrata gitmek sevimsiz, kerih gösterildiği halde cemaatleşmede ifrata gitmek, bir de övülmüştür. Çünkü o cemaat İslam'a göre hükmetmek imkanını bahşeder; yani İslam hükümetini, İslam devletini. Bugün biz Müslümanların başında

Yüce Resul'ün halefi yok. Bu yüzden de kendisine Allah'ın şeriatı ölçüsü içinde ve bir Hayru'l Halef'in emri altında değiliz. H 1/2

Selahaddin Eş ilk sayıdaki “Niçin Bu Gayrılıklar?” başlıklı yazısında hadislerden, ayetlerden, J. P. Satre ve Mevlana'dan alıntılar vererek münferit hareket etmenin İslami olmadığını ve cemaatleşmenin İslamlaşmanın ilk merhalesi olduğunu bu sebeple İslam dünyasının bozulmasının önüne geçmek için cemaatleşmenin zorunlu olduğunu ifade etmiştir.

Cemaat ol, cemaat asabiyetini kapılma! Müslümanlar cemaatleşmeye en fazla layık ve en çok mecbur olan insanlardır. Ancak cemaatleşmenin hedefini iyi tespit edemedikleri zaman, hayrın şerre dönüştüğü, fitneye sebep olduğu da görülüyor... Çünkü her cemaat, nihai hedefi gözetmek yerine, kendi varlığını sürdürebilmek için diğer cemaatleri aşağılamak “asabiyet fasit dairesi” içine düşüyor... Müslüman, cemaat ol ama, cemaat asabiyetini değil, cemaatleşmenin nihai hedefini gözet... “Şucu, bucu...” Değil, Müslüman ol! H 4/20

Dergide sürekli olarak cemaat olma ve cemaatleşme vurgusu mevcuttur. Cemaatleşme İslamlaşmanın ilk merhalesi olarak kabul edilmektedir. Şeriatı tesis etmesi beklenen cemaat, kendi varlığını esas alarak başkalarını dışlayan değil aksine birleştiren bir karakter taşımaktadır. Cemaat olmak bir amaç değil araç olarak görülmüştür çünkü ilahi bir kaynağa dayanacak yönetim biçiminin yani şeriat nizamının kurulabilmesi için cemaatin oluşması ilk şart olarak görülmüştür. Tevhid dergisinden Hicret dergisine geçerken yaşanan ayrılık ya da dönemin İslamcılarıyla aralarındaki mesafe “şeriat anlayışlarındaki uyumsuzlıktan” kaynaklanmaktadır. Yani esas olan şeriatı tüm prensipleriyle alenen kabul etmektir. Burada şeriatı tesis etmek kâbil değilse bile İslam cemaatinin olduğu yer neresiyse oraya gitmek de yine cemaatin varlığıyla mümkündür. Nitekim Hicret dergisinin tam da bu aşama için okuyucuya rehber olmayı amaçladığını söyleyebiliriz.

Akidesini yaşama savaşını veren kardeşlerimiz zaman zaman kendilerine şu soruyu sormuşlardır: şu anda bizim durumumuz ne olacaktır...Bilindiği gibi bugün İran, Afganistan ve Pakistan'da “İslam Devleti” olma yolunda çok önemli adımlar atılmaktadır... İslam Devletinin yöneticilerinin kesin olarak hicreti emretmeleri halinde, dünyanın neresinde bulunsurlarsa bulunsunlar tüm Müslümanların bu emre uyup hicret etmeleri vacibdir.H2/7

Şûra ve Tevhid dergisinde yer yer bahsedilen hicret konusu Hicret dergisinde ana mesele haline gelmiştir. İran'daki devrim hareketinin amacına ulaşması dünya Müslümanlarını olduğu gibi Türkiye'yi de bu konuda etkilemiştir. Tevhid dergisinde İran, Pakistan ve Afganistan'daki toplumsal hareketlerin Türkiye'de de bir harekete sebep olma umudu ve heyecanı kendini gösterirken Hicret dergisinde bu beklentinin gerçekleşmeyeceğini kabullenme mevcuttur. Burada bir İslam devleti kurma ümidi kalmadığı için hicret etmenin gerekli olduğu düşüncesiyle hicretin şartları, tarihte hicret, muhacirlik, hicretin gayesi gibi pek çok unsur ayrıntılarıyla dergide işlenmiştir. Ayrıca hicretin, Müslüman inancının gereği olduğu ve vacip olduğu vurgulanmıştır.

Cahili eğitime göre, "ilk insanlar, vahşi bir hayat yaşayan geri zekalı varlıklardır. Aralarında ne mülkiyet vardır ne aile vardır ne de devlet... Daha sonra, siteler, kentler teşekkül etmiş, kölelere sahip olma arzusu sonunda "Devlet" ortaya çıkmıştır. Devlet, hâkim sınıfların 'kölelere' karşı kurduğu bir zulüm mekanizmasıdır. Filozoflar, İslâm'ı da bir 'ideoloji' gibi görme arzusundadırlar. Eğer bu arzuları kabul görürse, Müslümanların da 'demokrasi' ile uzlaşabileceklerinin farkındadırlar. H 8/4

Eğitim sisteminin ilerlemeci tarih ve toplum anlayışı merkezinde bir "devlet" düşüncesini meydana getirdiğinden söz ederken bu düşüncenin İslâm'ı da bir "ideoloji" olarak kabul ettirme çabası içinde olduğu ifade edilmiştir. Aktaş'a göre ancak bu yolla demokrasi Müslümanlara kabul ettirilebilecektir.

Müslüman! İslâm toprakları üzerinde, Allah'ın sana, senin bekçiliğine emanet ettiği ve Müslüman olarak yaşayabilmen için Dar'ül İslâm olarak isimlendirilen (yani Allah'ın şeriatının hâkim olduğu) toprakları kâfirlere çiğnetmemek ve onlara boyun eğmemek için savaşırken, dünya malı, toprak, bağ bahçe, mal-mülk vs. için değil, Allah emrettiği için çarpışmayı göze alacak bir idrâk içinde bulunmalısın. H 11/5

Şeriat temelli bir yönetim ve hukuk sistemi talebinin bir uzantısı olarak Şûra dergisinde de dârüislâm-dârülharb, dârüislâmde yabancılar, dârülharpte hukuk, ticaret gibi konular ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

Bundan bir-buçuk asır önce insanlar, iyi-kötü, eksik-fazla Tevhid üzereydiler. Bizi senelerden beri idare eden üstadlar ve ağabeyler, koskoca bir Müslüman kitleyi güzel güzel yazılmış şiirlerle, özlemini bir türlü gideremedikleri tarih masallarıyla, ilim diye sundukları hurafelerle, bidatlerle, her taşın altında tevehhüm etlikleri mason ve Yahudi tehlikeleriyle

avuttular, bugüne getirdiler. Bu üstad ve ağabey takımının niçin bugün piyasada gözükmeyeceği ortadadır. Bugün artık o coşkulu şiirlerin, tiyatroların, medeniyet ve sanat hastalıklarının kâr etmediği görülmektedir. Bugün İslâm kılıklı liberal akımlar türedi. Batı kalkınması karşısında komplekse düşen sözde bazı âlimler, batı kalkınmasının özde sermaye birikimine, sermaye birikiminin de faizle gerçekleştiğine bakarak "Şu ve bu şartlar altında olursa faiz caizdir" diye fetvalar bastılar. Liberal sistemin çirkeflikleri, sömürü ve talanları anlaşılınca son tahlilde batıcı olan bir başka bilginler grubu İslâm ile sosyalizm, İslâm ile demokrasi, İslâm ile faşizm, İslâm ile ulusalcılık, hatta İslâm ile hümanizm arasında ilişkiler aramağa, benzerlikler, özdeşlikler kurmağa yeltendiler. Giderek teorik düzeylerde kökleştirilmeye, İslâm'ın gibi gösterilmeye çalışılan bu akımlar, Müslümanları içinde yaşadıkları müşrik düzenlerle uzlaştırmaya götürdü. Öyle bir dönem geldi ki Müslümanlar artık kendilerini sağcı-milliyetçi görmeye başladı. Türkiye genelinde rejimin de işgüzarca katkılarıyla Müslüman kendine yeni isimler bulup taktı: Milliyetçi, mukaddesatçı, Ayasofyacı, ahlakçı, maneviyatçı, muhafazakâr, sağcı, tarih meddahçısı ve anti-komünist. Aydın ve Müslüman mühendis, aydın-Müslüman avukat, aydın-Müslüman bürokrat, aydın-Müslüman teknokrat, aydın-Müslüman tüccar... Bugün kapitalizm iyice Müslümanların hayatına girmiştir. Rızık kazanmak, ticaret yapmak helaldir ilkesinden hareketle bilumum kapitalist kurallar Müslümanlar için geçerli kılınmakta, servet yığıldıkça biraz daha yığılması için çaba harcanmaktadır. İşte bunu İslâm adına burjuvaca tüketme dönemi takip etti. H 2/4

Müslüman kimliğiyle muhafazakâr, sağcı, milliyetçi gibi başka kimlikler arasında özdeşlikler kurma çabasının Müslümanları içinde yaşadıkları müşrik düzenlerle uzlaştırmaya götürdüğü ifade edilmiştir. Müslümanların benimsedikleri bu yeni isimler onları önce kapitalistler gibi kazanmasının sonra da İslâm adına burjuvaca tüketmesinin sebebi olarak görülmüştür. Şûra ve Tevhid dergilerinde de olduğu gibi isimler ve kavramlar üstünde durulan bir meseledir.

Diyelim ki, İslâmî bir nizam kurmak için uğraşanlar kendilerini düzenin birtakım labirentlerinden kurtarıp, sandıktan çıkacak kâğıt parçalarına göre iktidar olma şansını elde etselerdi, demokratlar (demokrasi taraftarları) böyle kuzu-kuzu, ilerisinden emin bir şekilde iktidar mevkiinden çekilir miydi? Yoksa silahları mı konuştururlardı? Kendileriyle aynı inancı paylaşamayanlara, sahip oldukları idare mekanizmasını "Demokrasi öyle emrediyormuş, gereği buymuş!" diye verirler mi? Verecek olsalardı, bu asrın ilk çeyreği sona ererken binlerce Müslümanın kanı niçin akıtılmıştı, bu topraklarda? Şimdi biz artık demokrasi düzeninin Müslümanlara bilerek, isteyerek herhangi bir imkân, hizmet ve fırsat sunmayacağını kesinlikle bilmeliyiz. H 6/4

Demokratik faaliyet, İslâmi faaliyetlerin yerini tutmaz. İslâmi faaliyetlerin yapılabilmesi için zemin hazırlar, İmkân bahşeder. Bu açıdan bakınca demokratik zeminde bulunanlardan İslâmi mesajı kitlelere ulaştırma bakımından beklediklerimiz vardır. Siyasi faaliyetin en büyük faydalarından biri meseleleri, çok öz biçimde halka duyurma imkânının olmasıdır. Matbuatı gençliği ve diğer sahalardaki kadrolarıyla bütünleşmiş siyasi faaliyet gündeme konu getirir, kamuoyunu sarsar; gerisi bütünleştiği kadrolara aittir. H 10/17

Selahattin Eş tarafından kaleme alınmış yazıda “Demokrasi düzeninin” Müslümanlara hiçbir imkân, hizmet ve fırsat sunmayacağı yönünde kesin bir kanı mevcuttur. Bu sebeple MSP gibi İslamî tavır ve iddia sahibi olan siyasi partilerin seçim yoluyla iktidar olmalarının mümkün olmadığı dile getirilmiştir. Ancak ilerleyen sayılarda M. Mengüç Yenigün yazısında demokratik faaliyetler İslami faaliyetlerin yerini tutmayacağını ama İslami faaliyetlere zemin hazırlayabileceği için bir imkân olarak değerlendirenler de mevcuttur. Buradan yola çıkarak demokrasi konusunda dergi yazarlarının hem fikir olmadığını söyleyebiliriz.

İran halkının büyük ekseriyetinin Şii olması dolayısıyla Müslümanların reisliği meselesi Şia akidelerince yerli yerini bulmuş ve Humeyni’nin liderliğinde gerçekleştirilen son İslami inkılapla bu durum tatbikata da konulmuştur. Onlarda baş, reis, nasıl tespit edilir; bu durum kendi akidelerine göre apaçık ortaya konulabiliyor... İmamet onlar için mesele değil... Biz Sünni Müslümanlara gelince ise, bu mesele asırlardır kesin bir şekilde vuzuha kavuşmuş değildir... Sıkıntıların baş sebeplerinden birisi budur. H8/9

İran’daki Müslümanların Şii olmaları olumsuz olarak değerlendirilmemiş aksine Sünnilikle kıyaslandığında İmamet meselesinin olumlu bir yönüne dikkat çekilmiştir. Hicret dergisinin mezhepsel farklılıkların altını çizmek yerine cemaatçi ve ümmetçi yaklaşımının kendi içinde tutarlı bir tavır olduğu söylenebilir.

Ümmet-i Muhammed arasında meydana gelen uzlaşmazlık ve parçalanışların tarihi ta on üç asır öncesine kadar uzanıyor, kuskusuz. Ama halifesiz ve başsız bir topluluk halinde ve yine uzlaşmazlıklar, çekişmeler ve hatta düşmanlıklar içinde yaşamaya başlamaları oldukça yeni. Hilafetin kaldırılması, Medenî Kanun kabulü ve çeşitli devrimler sonucu cemiyet hayatımızdan tamamen silinen ve zihinlerimizde- tabir caizse-güdükleştirilen İslâm, kim ne derse desin bugün hiçbir Türkiyeli Müslümanın hayatına hâkim değildir. H 20/14

Hicret, öteden beri, İslâm toplumunu, halifesiz, imamsız düşünölemeyeceğini, bu hususa kesin olarak inandığı için ısrarla işlemektedir. Halifesiz, imamsız bir İslâm toplumu olmaz.

Halife-imam, İslâm toplumunun, İslâmi hükümet asla vazgeçilemeyecek en esaslı rükunlarından biridir. H 20/15

Dergi, İran Müslümanlarının aksine Sünni Müslümanlar için asırlardır netlik kazanmamış halifelik meselesinin önemine dikkat çekmiştir. Müslüman halkların dinî liderliği yani halifelik konusunun açıklığa kavuşturulmamış olması yaşanan sıkıntıların kaynağı olarak görülmüştür. Medeni kanunun kabulü ve Hilafetin kaldırılmasıyla Türkiyeli Müslümanların hayatlarından İslam'ın silindiği iddia edilmiştir.

Esirlerin haleti ruhiyesinden kurtulalım, kölelik ruhunu fırlatıp atalım, kölelik zincirlerini parçalayalım... Unutmayalım ki, İslam bizim zayıf ellerimizde değildir...Onu koruyacak olan yüce Allah'tır. Bize düşen o nizamı layık olup olmadığımızı göstermektir, hepsi o kadar! H 10/9

Dergide, içinde bulunduğumuz siyasi, iktisadi durumu tanımlamak amacıyla olumsuz anlamda kullanılan “düzen” kavramının aksine “nizam” kavramı idealize edilen, ulaşılmak istenen durumu tanımlamak amacıyla müspet manada kullanılmaktadır.

Tekrar Türkiye Müslümanlarının meseleleri üzerine dönerek belirtmeye çalışalım ki, bu zamana kadar açık olmayan, muğlak birtakım ifadelerle vermeye çalıştığımız mücadelelerin, Müslüman olmanın bize yüklediği vazifeleri yerine getirmemize yetmeyeceği anlaşılmıştır ve Müslüman kitlelerin de zihinlerinde, “hiç değilse bugünü kurtarmak gibi bir düşünce ve mevsimlik heyecanlar iyice yerleşmek üzeredir.” Artık açık, net, ne istediğimizin sınırları belli olan bir mücadele ortaya koymalı ve ne istediğimizin da bu mücadele bayrağı altına çağırmalıyız! H 18/16

Dergi, bugüne kadar ki verilen mücadelenin kapalı ifadelerle verildiğini ama bu metotla hareket etmenin, Müslüman olmaları hasebiyle vazife olarak gördükleri faaliyetleri yapmaya imkân vermediğini ifade etmiştir. Artık açık, net ve ne istediği belli olan bir mücadele sergilemeyi hedeflemişlerdir.

Sözü eveleyip-gevelemeye lüzum yok. Lâiklik; bir devletin din tercihi yapmaması, dinsiz olması halidir. Herhangi bir devlet, hiçbir dini kendisi ve ferdleri için başlayıcı kabul etmezse, ‘Laik’ hükmüne dâhil edilir. İslâm Topraklarında ‘Lâiklik’ ilkesini resmen kabul eden ve ‘Hilâfeti ilga ederek’ bütün diğer toplumlara devrim ihraç eden Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. “Laik devletlerin ‘Din’ diye bir meseleleri yoktur. ‘Haram’ ve ‘Helâl’ hududları

ferdlerin vicdanlarına terk edilmiş, Kısas, Hadd, Ta'zir başta olmak üzere "Ukubatlar'ın" tamamı, Feraiz ve Nikâh başta olmak üzere bütün muamelât reddedilmiştir. H 20/4

Laiklik, devletin dinsiz olması durumu olarak tanımlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının benimsemiş olduğu demokratik ve laik sistemin din-dünya ayrımı kabulüne dayanması sebebiyle İslamla uyuşmayacağı görüşü benimsenmiştir.

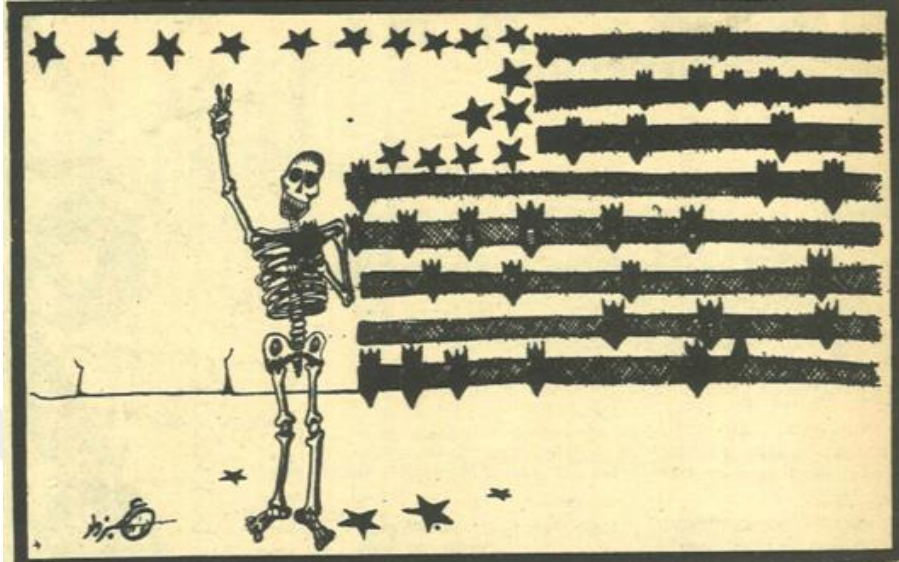
Hayatı tanzim etmekte Allah'ın hükmünden ayrı bir hüküm ve iradeyi kabul eden Kureyş müşriklerinin putçu, tağuti düzenine karşı; Yüce Peygamber'in Mekke'den Medine'ye gidişi ile günümüz Müslümanlarının durumu arasında çok yakın benzerlikler vardır ve günümüzün Müslümanları da dünyanın hemen her köşesinde tağuti düzenlerle, müşrikler, mürted ve mülhid düzenlerle idare edilir durumdadırlar. Hicret, İslami bir hayat nizamını kurmak için yapıldığında ve rehberimiz de Yüce Peygamber olduğuna göre, Müslümanlar bugünkü tavırlarını Hicret şuuru içinde yeniden gözden geçirmelidirler.

Hicret bir kaçış değil, Allah'ın geniş olan yeryüzünün bir yerinde, Allah'ın emri üzerine Yüce Peygamber'in Medine'ye gidiş hareketi olduğuna göre; bu hadiseyi, gerçekleşmesinden önceki durumuyla ele almak ve anlamak gerekir. Bu bakımdan Hicret'in ilk merhalesini Mekke'deki Müslümanları fert halinden cemaat haline gelmeleri olarak tespit edip, bu cemaatin Medine'de hayata hâkim olacak bir nizam şuuru içinde Hicret'e teşebbüs ettiğini yeniden anlamak zorunda olduğumuza işaret etmek isteriz. Kısaca; yeniden müslümanlaşmaları ve içinde yaşadıkları hayata bakış açılarını Müslümanca ölçülere kavuşturmaları gerekir. Dünyadaki bütün Müslümanları kendilerini kuşatan İslam-dışı düzenlerle her sahada mücadeleye çağırırken, Müslümanları bu meyanda, Müslümanlara karşı özellikle "askeri harb" veren devletleri diplomatik planda tecrit edebilmek için baskı mekanizmaları oluşturmaya çağırırız. Müslümanların, dünyanın neresinde olursa olsunlar, esaretten kurtulup, inançlarınınca yaşayacakları bir nizam kurabilmek için mücadele veren diğer Müslümanları desteklemelerini ve bütün dünyadaki Müslümanların tek İmam'ın emrinde toplanabilmeleri hususunu da gündeme getirmelerini teklif ederiz.

Son olarak dokuzunca sayıda yer alan Beyanname 1400 başlıklı yazı Akıncılar Dergisi, Düşünce Dergisi, Fikir ve Sanatta Hareket dergisi, İslami Hareket ve Sebil dergileri imzasıyla birlikte yayınlanmıştır. Bu yazı, Şûra dergisi yayına başlarken yayınlanan "Beyanname 1398" başlıklı bir nevi manifesto mahiyetinde kaleme alınan yazıyla kıyaslandığında da "bir kaçış" olmasa bile "İslami nizam" kurma iddiasından vazgeçilmiş olduğunun göstergesidir.

3.3.3 Dergide Yer Alan Karikatürler

Hicret dergisinde takriben 36 karikatür mevcuttur. Bu karikatürlerden dergideki hâkim söylemi temsil eder nitelikte olan beş karikatür ele alınmıştır.

Şekil 11. Hicret Dergisi 3. sayıda “ABD” karikatürü

İran’daki bir dergiden alından karikatürde, yıldızları dökülmüş ABD bayrağının çizgileri ile düşen füzeler ve zafer işareti yapan bir iskelet resmedilmiştir. ABD ölümle ifade edilmiştir. Karikatürün çizeri bilinmemektedir.

Şekil 12: Hicret Dergisi 7.sayıda “İşçi ve Şariat” Karikatürü

Karikatürde, sermaye sahiplerini temsil eden papyonlu ve elinde puro olan figür, fırçayla duvara “işçinin hakkını şariat verir” yazan eski kıyafetler içindeki bir kişiyi

zabıtaya şikâyet ettiği resmedilmiştir. Şeriatın olmadığı bir sistemde işçilere hakkı olan ücret verilmediği için haksız bir “servet” birikimine sebep olduğu mesajı verilmektedir. Karikatürün çizeri “Usta Oğlu” imzasıyla Osman Dursun’dur.

Şekil 13. Hicret Dergisi 8. sayıda "Hükümet" karikatürü

Karikatürde, üstünde dolar simgesi olan para çantasıyla gelen kişinin, muhtemelen devleti temsil eden kişinin üstüne anarşi, pahalılık, rüşvet, putçuluk ve tağuti düzen yağmuru yağdırdığı görülmektedir. Karikatürün çizeri bilinmemektedir.

Şekil 14. Hicret Dergisi 10.sayıda “İslam düşmanlığı” karikatürü

Karikatürde SSCB Devlet Başkanı ve Komünist Parti genel sekreteri Leonid Brejnev ve bir elinde zeytin dalıyla ABD Devlet Başkanı Jimmy Carter’ın Kâbe’nin yanındaki iki bombanın fitilini ateşledikleri resmedilmiştir. Okuyucuya verilmek istenen muhtemel mesaj, ABD ve SSCB dünyaya karşı barış, özgürlük ve dostluk gösterisi yaparken asıl yaptıkları Müslümanların dini değerlerini ateşe vermek ve İslam düşmanlığıdır. Karikatürün çizeri bilinmemektedir.

Şekil 15. Hicret Dergisi 3.sayı "Bozkurt" karikatürü

Karikatürde, vahşi bir kurt ve zeminde insanlar ellerinde sopalarla kurtlardan korunmaya çalıştığı resmedilmiştir. Hicret dergisinin 3.sayısında Dr. Tahsin Ünal'ın Türklüğün Sembolü Bozkurt adlı kitabın eleştirisi yapılmış ve bu karikatür kullanılmıştır. “Bozkurtçuluk” put olarak kabul edilmiş ve “Beşerin öyle dalaletleri var, putunu kendi yapar, kendi tapar” notuyla yayınlanmıştır. Karikatürün çizeri bilinmemektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

18.yydan sonra yaşanan sosyal değişim talebinin sonuçlarından biri olan toplumsal hareketlerin birçok ifade biçimi ve göstergesi mevcuttur. İşçi hareketlerinden protestolara, toplu yürüyüşlerden imza kampanyalarına kadar uzanan geniş bir eylem yelpazesinde dergicilik faaliyetinin de önemli bir yeri vardır. Dergicilik, düşüncelerin ifade edilmesinde, hitap edilen kitleye iletilmesinde ve ortak bir bilinç oluşturulmasında basım teknolojilerinin gelişmeye başladığı yıllardan bu yana önemli bir araç olmuştur. İslamcı düşüncenin teşekkülünde de dergilerin ve dergicilik faaliyetinin etkisi oldukça fazladır.

Bu çalışma Şûra, Tevhid ve Hicret dergileri arasında oluşan radikal İslamcı söylem alanı, dergide yer alan yazılar, makaleler, kapak başlıkları ve karikatürler incelenerek oluşturulmuştur.

İslamcı dergi denildiğinde dönemin ilk akla gelen dergisi diyebileceğimiz Büyük Doğu dergisinin kapandığı yıl yayına başlayan Şûra dergisi, Büyük Doğu'nun temsil ettiği milliyetçi-muhafazakâr çizginin dışında ümmetçi ve şeriatçı bir tavır sergilemiştir. Dergi, daha ilk sayıda “Şeriatçı Gazete Olur Mu?” başlığıyla “şeriat talebi”ni açıkça ortaya koymuştur. Bununla birlikte şer’i kurallara göre yönetilmediği gerekçesiyle sürdürülen devlet ve rejim karşıtlığı, ekonomi politikasına, eğitim sistemine hatta Diyanet kurumuna yönelik eleştirilerde görülmektedir. Şûra dergisinin maksadı önce okuyucunun dini referanslara göre hareket eden bir devlet modeli talep etmesini sağlamak sonra da bunu bir şekilde tesis etmektir. Derginin yazı işleri müdürünün tutuklanmasıyla dergi kapatılmıştır.

Şûra dergisinin ardından neredeyse aynı kadroyla yayına başlayan Tevhid dergisi, aynı talepleri sürdürse de Şûra’daki sert üslubu devam ettirmemiştir. Derginin MSP ile arasındaki yakın ilişki, şeriat konusundaki vurgunun azalmasına sebep olmuştur. Dergide en dikkat çeken konu İran’da İslam devrimine gösterilen ilgidir. Humeyni’nin sözleri derginin manşetlerine taşınmış, her sayıda İran’daki gelişmeler okuyucuya aktarılmıştır. Dergide Seyyid Kutub ve Mevdudi’nin görüşlerine de ağırlıklı olarak yer verilmiştir. İran’daki gelişmenin burada da bir etkiye sebep olması ümidiyle

mezhepsel ya da milliyetçi söylemler eleştirilmiştir. Şeriata uygun olmadığı ve ümmetin arasında bozguna sebep olacağı düşüncesiyle milletçilik yani “kavmiyetçilik” vurgusunun olduğu her türlü yaklaşım şiddetle reddedilmiştir. Osmanlı Devleti’nin çökmesinin asıl sebebi “kavmiyetçilik belası” olarak görülmüştür. Yazar kadrosu arasında yaşanan anlaşmazlık sebebiyle Tevhid dergisinden ayrılanlar Hicret dergisini kurmuşlardır.

“Cemaatten Devlete” sloganıyla yola çıkan Hicret dergisinde ilk dikkat çeken, cemaatin önemine yapılan vurgudur. Cemaatleşmenin faziletleri anlatılırken cemaat asabiyetinin kötülenmesinde, Tevhid dergisinde yaşanan fikir ayrılığının da etkisi olabilir ama burada inşa edilen cemaat fikrinin millet, mezhep gibi bir ayrıma tabi tutulmamış olması hicreti mümkün kılması açısından önemlidir. Mevcut idare biçiminin “tağuti düzen” olarak tanımlanması ve bu sistemde oy kullanmanın reddedilmesi, derginin yayın hayatı boyunca sürdürdüğü rejim karşıtlığının en ciddi göstergesidir. Bir İslam devleti kurmanın mümkün olmadığı kabulü üzerine, Hicret dergisi ilk sayıdan itibaren hicretin fazileti, şartları gibi konuları ayrıntılarıyla işlenmiş ve okuyucuya bu yönde telkinde bulunmuştur. Derginin son sayılarında İran’a yaptıkları ziyarette yaşananlar da okuyucuya röportajlar, makaleler ve fotoğraflarla sunulmuştur.

Şûra’da şiddetle ifade edilen “şariat talebi”, Tevhid dergisinde siyasi ilişkilerin ve İran’daki gelişmelerin de etkisiyle İslam devletinin tesis edilebileceği yönünde bir beklentiye dönüşmüştür. Hicret dergisinde ise mevcut siyasi rejimde şeriata tesis etmenin mümkün olmadığı düşüncesiyle hicret etmeye karar verilmiştir.

Şûra, Tevhid ve Hicret dergilerinin 1970lerin son çeyreğinde ve 1980 sonrası İslamcı düşüncenin teşekkülünde önemli bir yeri vardır. Bugün hâlâ üzerinde bir uzlaşma sağlanamamış konularda ilk tartışmaların başlatıldığı noktalardan biridir. Şimdi sıradan gibi görünen bu görüşler ve tartışmalar kendi dönemi için oldukça iddialı, ses getiren ve çarpıcı konulardır.

Bizim üç dergi çerçevesinde tespit ettiğimiz mikro söylem alanı, karmaşaya meydan vermeden yekpare bir söylemin anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. İslamcılık gibi geniş

ve derinlikli çalışma konularında örneklemin mümkün olduğunca daraltılması daha nitelikli bulgulara ulaşılması açısından araştırmacılara tavsiye edilebilir. Şûra, Tevhid ve Hicret dergilerinin oluşturmuş olduğu söylem alanı yazarların hayatları ve şimdi dahil oldukları söylem alanlarıyla birlikte çalışmanın kapsamı genişletilebilir. Bu tezin yapılacak yeni çalışmalara küçük de olsa bir katkı sunması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Arıç, S. (1978). İşte mason Ziya Gökalp. *Şûra*, 9,10.
- Attar, F. (1978). Ey akıllı, şeriat ve ahlak katında beğenilmeyen şeylerin etrafında asla dolaşma! *Şûrâ*, (11), 12.
- Büyükkara, M. A. (2016). *Çağdaş islami akımlar*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Belirtilmemiş. (1978, Temmuz 10). Seneler sonra türkiye'de ilk defa "şeriat istiyoruz" dedik. *Şûra*, 10.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bilinmiyor. (1978). Beyanname 1398. *Şûra Dergisi*, (1), 8.
- Bilinmiyor. (1978). Biz bize. *Tevhid*, 2,19.
- Bilinmiyor. (1978). Bu gazete. *Şûra Dergisi*, (1), 2.
- Bilinmiyor. (1978). Bu kafadır. *Şûra*, (7), 11.
- Bilinmiyor. (1978, Temmuz 10). Taltifler. *Şûra*, (26), 2.
- Crewell, J. W., & Crewell, J. (2021). *Araştırma tasarımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çayır, K. (1999). *Yeni sosyal hareketler: teorik açılımlar*. Kaknüs Yayınları.
- Çelik, H., & Ekşi, H. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 110.
- Çetinkaya, Y. D. (2008). *Toplumsal hareketler: tarih, teori ve deneyim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Düzene uyma, uyanları uyandır. (1978). *Şûra*, 11.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Evladını cihaddan alıkoyma. (1978). *Şûra*, (6), 5.
- Gönenç, A. Y. (2005). Dergicilik ve gazetecilik arasındaki ayrım. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 25-28.
- Gönenç, A. Y. (2011). Türkiye'de dergiciliğin tarihsel gelişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 63-78.

- Güncel Türkçe Sözlük*. (2022, 2 Kasım). Türk dil kurumu sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hadduri, M. (1978). İslam'da savaş ve barış hukuku. *Şûra*, (2), 11.
- Halifesiz islam devleti olmaz!.. (1978, Ekim 30). *Şûra*, s. 1.
- Heywood, A. (2013). *Siyasi ideolojiler*. Ankara: Adres Yayınları.
- Hicret'ten okuyucuya. (1979, Eylül 17). *Hicret*, (1), 19.
- İlmi Etüdler Derneği. (2022, 5 Kasım). *Hicret*. İslamcı Dergiler Projesi: <https://katalog.idp.org.tr/dergiler/74/hicret> adresinden alındı
- Johnston, H., Larana, E., & Gusfield, J. R. (1999). Kimlikler, şikayetler ve yeni toplumsal hareketler. K. Çayır içinde, *Yeni sosyal hareketler: Teorik açılımlar*, (s. 131-161). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Köşene çekilme, kardeşlerinle kenetlen! (1978). *Şûra*, (18), 15.
- Kabacalı, A. (1998). *Cumhuriyet öncesi ve sonrası matbaa ve basın sanayi*. İstanbul: Cem Ofset.
- Kara, İ. (2014). *Türkiye'de islâmcılık düşüncesi I*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karpat, K. H. (2007). *Osmanlı'dan günümüze elitler ve din*. (G. Ayas, Çev.) İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kentel, F. (2020). 1990'ların islâmî düşünce dergileri ve yeni müslüman entelektüeller. Y. Editör Aktay içinde, *Modern türkiye'de siyasi düşünce cilt 6 / islamcılık* (Cilt 6, s. 721-735). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Keyman, D. D., Özgen, D., & Toroslu, D. (1978, Ocak 26). Bilirkişi diyor ki:.. *Şûrâ Dergisi*, (4), 3-4.
- Kurzman, C. (2004). Conclusion: social movement theory and islamic studies. Q. Wiktorowicz içinde, *Islamic activism : A social movement theory approach* (s. 289-305). Bloomington: Indiana University Press.
- Macionis, J. J. (2010). *Sociology*. Boston: Pearson Education.
- Mardin, Ş. (1992). *Din ve ideoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (O. Akınhay, & D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Maviş, N. (2018). *İslamcılığın değişen dili*. İstanbul: Pınar Yayınları.

- McLellan, D. (2005). *İdeoloji*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri 1*. Ankara: Yayınodası.
- Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal araştırma yöntemleri 2*. Ankara: Yayınodası.
- Oğuz, M. C. (2008). Söylem analizi. *Sosyoloji notları*, 53.
- Örs, H. (2015). *19. Yüzyıldan 20. yüzyılda modern siyasal ideolojiler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ritzer, G. (2010). *Sociological theory*. US: McGraw-Hill.
- Sözen, E. (1999). *Söylem*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Selami, A. (1978). Şer'i dava ve şûra. *Şûra*, (2), 7.
- Sunar, L. (2019). İslamcılığı konumlandırmak: Genel bir giriş. E. L. Sunar içinde, *"Bir Başka Hayata Karşı" 1980 sonrası islamcı dergilerde meseleler, kavramlar ve isimler*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Şahinoğlu, R. (1978). Sebebi ne? *Şûra*, (11), 16.
- Şentürk, H. (2019). *Türkiye'de islami oluşumlar ansiklopedisi*. İstanbul: Çıra Yayınları.
- Şeriat islamdır, şeriatçılar müslümanlardır. (1978). *Şûra*, (20), 6.
- Türkmen, H. (2000). Basında islami muhalefet. *Haksöz*, (109), 55-60.
- Türkmen, H. (2000). Basında islami muhalefet II. *Haksöz*, (110), 61-74.
- Tilly, C. (1978). *From mobilization to revolution*. California: McGraw-Hill College.
- Toplatıldık... ve tutuklandık!.. (1978). *Şûra*, (2), 2.
- Tunaya, T. Z. (2001). *Türkiye'de siyasal gelişmeler (1876-1938)* (Cilt Kanun-ı esasi ve meşruiyet dönemi (1876-1918)). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yavuz, H. (2005). *Modernleşen müslümanlar*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Zincirler kırılacak müşrik düzen yıkılacak. (1978, Mayıs 4). *Şûra*, s. 1.

EKLER

EK A Şûra Dergisine ait bir kapak örneği

EK B Tevhid Dergisine ait bir kapak örneği

EK C Hicret dergisine ait bir kapak örneği

EK D Yazarlar Tablosu

Tablo 10. Yazarlar Tablosu

ŞÛRA	TEVHİD	HİCRET
Abdulkadir Udeh	A. Vural	Ahmet Paşaoğlu
<i>Abdullah Birisi</i>	<i>Abdullah Birisi</i>	Ali Bulaç
Ahmed Selami	Ali Bulaç,	Altemur Kılıç
<i>Fatih Selim</i>	Aydın Ali Ustaoglu	Ayetullah Humeyni
Hüsnü Aktaş	Cemile Büyükbey	Eyyüb Salah
<i>İbrahim Taha Emre</i>	Hüsnü Aktaş	<i>Fatih Selim</i>
M. Beşir Eryarsoy	Kutbeddin Anlağan	Füruzan Hüsrev Tökin
<i>Mehmed Kerim</i>	<i>M. Beşir Eryarsoy</i>	H. H. Ünaldı
Mehmed Saffet	M. Ertuğrul Düzdağ	Hıfzı Veldet Velidedeoğlu
Mekki Yassıkaya	Mehmed Kutlular	Hüsnü Aktaş
Melahat Aktaş	<i>Mehmed Mengüç</i>	Recep Seyhan
Ömer Yorulmaz	Mehmet Çoban	Sadreddin Yüksel
Sadreddin Yüksel	Mustafa Hilmi Yıldırım	Selahaddin Eş Çakırgil
Selahaddin Eş Çakırgil	Selahaddin Eş Çakırgil	
Yahya Özcüoğlu		
Yavuz Ulvi		
Yılmaz Yalçiner		

EK E Müstear İsimler Tablosu

Tablo 11. Müstear İsimle Yazan Yazarlar

Müstear Ad	Gerçek Ad
Fatih Selim	Ali Ünal
Yesevizade	Alparslan Yasa
<i>Abdullah Birisi</i>	Yılmaz Yalçiner
<i>İbrahim Taha Emre</i>	Hüsnü Aktaş
<i>Mehmed Mengüç</i>	Sedat Yenigün
<i>Eyyüb Salah</i>	Selahaddin Eş